

Torsdagen den 27 mars

Kl. 19.30

---

*Arbetsmarknads-
politiken*

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

§ 1 Arbetsmarknadspolitiken (forts.)

Fortsattes överläggningen om arbetsmarknadsutskottets betänkande 1979/80:21.

SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Vpk har i motionen 1979/80:1490 tagit upp frågan om åtgärder mot ungdomsarbetslösheten. Ca 100 000 ungdomar står utan ett fast jobb och ungefär hälften av dessa är direkt arbetslösa. Någon förändring till det bättre synes inte ske med nuvarande politik. Det blir allt svårare för de ökande ungdomskullarna att etablera sig på arbetsmarknaden. Följderna härav blir ofta oro och pessimism inför framtiden, vilket bildar grogrund för sociala problem av olika slag, t. ex. alkohol- och narkotikaproblem. Jag vill citera vad utskottet säger på s. 18 i betänkandet: "Många prognoser pekar på risker för ökade svårigheter, särskilt för ungdomar. Det är därför angeläget med en fortsatt hög arbetsmarknadspolitisk beredskap."

Några moderata motionärer gör gällande att arbetslösheten är de arbetslösas och då särskilt den arbetslösa ungdomens eget fel. Enligt deras uppfattning föredrar de arbetslösa att gå utan arbete för att i stället uppbära kontant understöd av samhället. Påståendet är felaktigt. Det är därför nyttigt för den här debatten, tycker jag, att utskottet sakligt vederlägger dessa grava anklagelser. Utskottet säger nämligen att endast ca hälften av de arbetslösa ungdomarna i åldrarna 16–24 år uppbär kontant arbetsmarknadsstöd eller bidrag från arbetslöshetskassan. Nu förhåller det sig ju också så att man avstängs från stöd om man inte behagar ta anvisat arbete. Jag citerar gärna utskottet än en gång: "När det gäller ungdomarna är problemet att skaffa fram erbjudande om arbete. En nyligen inom AMS gjord analys av lediga platser hos arbetsförmedlingen visar att mindre än en tiondel av platserna var aktuella för unga arbetssökande."

Det förhåller sig alltså inte på det sättet att en massa unga arbetslösa står och gapar som småfåglar medan samhället kastar god mat i halsen på dem.

Naturligtvis löser man inte de växande sysselsättningsproblemen med tillfälliga beredskapsarbeten. En passiv väntan på någonting som kallas bättre tider, en ny högkonjunktur etc. synes nu vägleda den borgerliga regeringspolitiken. Men den politiken visar ingen väg ut ur problemen. Nu krävs i stället långsiktiga, offensiva åtgärder. Sådana åtgärder leder

Torsdagen den
27 mars 1980

*Arbetsmarknads-
politiken*

fortsättningsvis till kravet på ett alternativt ekonomiskt system i stället för det förhärskande spekulations- och profitsystemet.

Herr talman! Jag lyssnade till vad arbetsmarknadsminister Rolf Wirtén sade på förmiddagen. Han talade då om att 1980-talet blir ett svårt decennium. Jag erinrar mig också från den dramatiska debatten inför kärnkraftsomröstningen att man från linje 2 gick ut med uppmaningar som "gör inte 1980-talet svårare".

Men vad är nu det här för domedagstal? Tror man inte på marknadshushållningen? Tror man inte på möjligheterna till utveckling? Var finns optimismen, tron på innovationer, på en utveckling t. ex. inom energi-, miljö- och hushållningssektorn? I själva verket öppnas det ju här nya möjligheter till utveckling för svensk industri.

I energidebatten, som många kanske är litet kritiska till, har det dock ställts en rad frågor om utveckling av alternativ, och här finns tydliga beröringspunkter. I stället för envist fasthållande vid ett traditionellt ekonomiskt och industriellt mönster aktualiseras i dag nödvändigheten av förnyelse, en förnyelse som exempelvis inriktas på hushållning med energi och råvaror, satsning på alternativa förnybara energikällor, utbyggnad av gemensamma nyttigheter som energisnåla och miljövänliga kollektivtrafiksystem. Till detta kommer social satsning på dag- och fritidshem, sjuk- och långvård, osv.

Svensk industri behöver en ny startplatta mot framtiden. En sådan ny industri- och sysselsättningspolitik på sikt har vänsterpartiet kommunisterna skisserat i många sammanhang och berör frågan också nu i motion 1979/80:1490. Det är märkligt att vårt parti, som ofta gisslas av motståndarna för att vi skulle vara negativa, tydligen är det parti som vill skissa optimistiskt för framtiden om nya möjligheter för utveckling av vårt lands industriella potential.

Ett program för djupgående strukturella reformer fordras för att lyfta landet ur den ekonomiska och sociala krisen. Det skulle också innebära många nya intressanta och meningsfulla jobb för den unga generationen och även bidra till ökad aktivitet och framtidstro bland de unga.

Åttioalets första månader har varit dramatiska, men de har också visat ett nytt ungdomligt engagemang i framtidsfrågorna. Många av de sociala ungdomsproblemen kan få sin lösning först genom ungdomens egen kamp och aktivitet för sin egen framtid.

Men satsningar på kort sikt måste ju också till för att klara de näraliggande akuta problemen. Här vill jag då gärna betona vpk:s förslag om kommunala åtgärdsprogram med statligt stöd, en ökning av antalet platser vid den yrkesinriktade gymnasieskolan, dock utan att låta näringslivet och arbetsgivarna ta hand om utbildningen, vilket som bekant regeringen har planer på, planer som f. ö. måste stoppas. Företagen skall hållas borta från ansvaret för skolans läroplaner. Däremot bör genom lagstiftning företagen bli skyldiga att ställa praktikplatser till förfogande.

Då det gäller den yrkesinriktade gymnasieskolan föreslår vpk även en utökning av antalet intagningsstillfällen till gymnasieskolans kurser. Vidare

föreslås att DELFUS – delegationen för ungdomens sysselsättningsfrågor – bör ges en ny sammansättning och nya uppgifter, t. ex. då det gäller program för sysselsättningen i kommunerna.

I syfte att förstärka resurserna för arbetsförmedlingarna föreslår vpk att 250 platsförmedlingstjänster inrättas, främst för ungdom. Erfarenheten har visat att här behövs en mycket hårdare uppföljning när det gäller att länka in ungdomarna i arbetslivet. I vår partimotion 1817 föreslås även en ökning med nya tjänster till förmån för handikappades arbetsinplacering.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till motion 1979/80:1490.

Så några ord om Eivor Marklunds motion, där hon har yrkat att till den nya anställningsform som ersätter s. k. arkivarbeten m. m. skall utgå statsbidrag med 100 % till lönekostnader i stället för av riksdagen tidigare beslutade 90 %.

Huvudmännen, organisationer och föreningar, skulle betala 10 %. Med hänsyn till att organisationerna ofta har dålig ekonomi hotas en hel rad av dessa arbetstillfällen för i stor utsträckning handikappade. Utskottet synes av skrivningen i betänkandet att döma vilja betona att regeringen direkt bör följa utvecklingen och vid behov föreslå sådan ändring att icke ett antal arbetstillfällen – ofta för handikappade – äventyras. Med hänsyn till detta kan utskottets förslag t. v. godtagas.

I motion 1979/80:324 tar vpk upp det förhållandet att regeringen i årets budgetproposition prutat 780 miljoner på vägverkets s. k. vidmakthållandealternativ, dvs. det minimum av medel som behövs för att vidmakthålla vägstandarden. Detta innebär bl. a. att vägverket, som under den senaste tioårsperioden tvingats rationalisera bort 2 300 arbetstillfällen – 18 % av den fasta arbetsstyrkan – nu måste rationalisera bort ytterligare 800 arbetare fram till 1981 – därav 700 på driftsidan och drygt 100 på byggnadssidan. Samtidigt noteras en ständig ökning av beredskapsarbeten, entreprenörer och tillfälligt anställda, varför dessa f. n. uppgår till 3 500 personer. Genom friställning av 800 vägarbetare ökar sysselsättningsproblemen, dvs. rekryteringen till nya jobb vid vägverket minskar. Det får inte bli så att beredskapsjobb tar av den reguljära arbetsmarknaden. Vad som i realiteten inträffar inom vägsektorn är ju att de fasta, trygga arbetena i ökad utsträckning ersätts av otrygga, kortsiktiga beredskapsarbeten.

Det är ju inte att förvåna sig över att fackföreningsrörelsen, som har som mål att slå vakt om trygghet och fasta arbetsförhållanden och som under decennier har kämpat för att få bort tillfällighetsarbetena, reagerar mot att myndigheten övergår till att utföra arbetet med tillfälligt anställda. Vpk vill i likhet med facket slå vakt om de fasta jobben och dessutom underlätta vägverkets mera långsiktiga planering och har därför i nyssnämnda motion föreslagit ett överförande av 250 miljoner från beredskapsmedel till vägverkets ordinarie anslag.

Man har nämligen också iakttagit följande. Det finns aktuella vägobjekt i vissa områden, t. ex. i Norrland, men eftersom man tillfälligtvis, konjunkturmässigt, icke har några arbetslösa just då, så stoppas därmed aktuella och viktiga vägarbeten som har haft betydelse för att utveckla infrastrukturen i

vissa områden.

Jag yrkar bifall till vpk-motionen 1979/80:324 p. 1 och 2. I andra hand kommer vpk att stödja s-reservanternas yrkande i anslutning till mom. 31 i utskottets hemställan.

Så, herr talman, några ord om egenregiverksamheten som diskuterats här. AMS har ju sagt att man vill banta ned egenregiverksamheten. Man säger då bl. a. att det är svårt att få fram objekt för nya jobb. Framför allt har man framhållit att i Norrland skulle det vara svårt att uppehålla volymen på egenregiarbetena. Detta förefaller högst märkligt. I en landsända där det finns så många objekt för miljövård och naturvård, där man står inför en ny epok då det gäller tillvaratagande av våra skogliga rikedomar och fossila bränslen – ved och torv – där finns många objekt för nya jobb. Vi har därför svårt att förstå de svårigheter AMS säger sig ha att skaffa fram lämpliga arbeten för egenregiverksamhet. Vi måste här se AMS egen regiverksamhet som en möjlighet för samhällsorganen att snabbt sätta in arbetsledare på lämpliga arbeten för byggnation och utveckling. Denna del av statens verksamhet kan mycket väl utvecklas offensivt och fungera för utveckling av infrastruktur i eftersläpande områden. Vi stöder därför ett bibehållande av AMS egenregiverksamhet och vill utveckla i stället för avveckla den. Detta gäller i synnerhet Norrland där de människor som bor kvar efter den kraftiga avfolkningen ofta är starkt ortsbundna och därför lämpade för jobb i AMS egen regi som ger en viss stabilitet i jämförelse med de vanliga beredskapsarbetena.

BÖRJE NILSSON (s):

Herr talman! Målet för sysselsättningspolitiken i landet är att var och en skall ha rätt att delta i arbetslivet efter sin förmåga. Men "arbete åt alla" förblir en tom fras så länge regering och riksdag inte är beredda att skapa de instrument som är absoluta villkor för att det målet skall uppnås. I dag har man inte de medel som behövs, och det medför att allt fler ställs utanför arbetsmarknaden. Utslagningen drabbar särskilt hårt lågutbildade och redan handikappade. Därför ser jag den socialdemokratiska reservationen nr 11 som mycket viktig. I denna angriper man de verkliga problem som leder till utslagning och utestängning från arbetslivet. Målet, säger man, kan endast nås om man gör effektiva angrepp på de processer som finns inbyggda i en okontrollerad ekonomisk och teknisk utveckling där enbart marknadskrafterna tillåts styra. Jag välkomnar en sysselsättningspolitik med en värdering som syftar till arbete efter vars och ens förmåga. Ur samhällsekonomisk synpunkt är ett arbetsliv tillgängligt för alla det mest effektiva och ur mänsklig synpunkt det enda acceptabla.

Ett av många krav för att personer med handikapp skall kunna fungera i arbetslivet är att hjälpbehovet klaras av. Den som trots anpassning och teknisk utrustning har svårt att – eller inte alls kan – klara de olika göromål som tillhör det dagliga livet skall ha praktisk hjälp. Den skall vara ordnad så att en människa med funktionshinder kan känna trygghet och veta att man lätt och snabbt kan få hjälp när det behövs. I dag fungerar det inte så i alla

avscenden. Många människor möter svårigheter i arbetslivet på grund av att de inte kan garanteras praktisk hjälp på arbetsplatsen. Bestämmelser och beloppsgränser utgör hinder för att arbetsbefrämjande åtgärder kommer arbetssökande till godo. Framför allt är det tillgång till arbetsbiträde som saknas. Det är helt nödvändigt att man ökar insatserna om handikappade skall ha någon chans på arbetsmarknaden.

Från socialdemokratiskt håll har vi pekat på en del brister som finns och föreslagit åtgärder så att handikappade skall kunna fungera bättre i arbetslivet. Vi kräver bl. a. att bidrag till arbetsbiträde skall kunna kombineras med bidrag till halvskyddad sysselsättning och i samband med anställning med lönebidrag – så sker inte i dag. AMS har också i sin anslagsframställning lagt fram ett förslag av samma innebörd.

Det måste anses vara en stor brist i de arbetsbefrämjande åtgärderna att bidrag till arbetsbiträde inte utgår i det här sammanhanget. Jag beklagar att varken regeringen eller utskottsmajoriteten är beredd att ändra på de nuvarande reglerna för att öppna denna möjlighet. I reservation nr 12 markeras socialdemokraternas vilja att förändra reglerna och därmed ge den praktiska hjälp som den handikappade behöver i sin arbetssituation när det gäller halvskyddad sysselsättning.

Utöver det här kravet på bidrag till arbetsbiträde i samband med halvskyddad sysselsättning har jag också i min motion 1475 föreslagit att bidraget inte skall vara maximerat. Arbetstagare kan ha behov av hjälp, t. ex. från transportmedel till arbetsplats, vid längre förflyttningar, vid toalettbesök, under lunchuppehåll och vid tjänsteresor. För detta krävs som regel större insatser än vad som ryms inom de 20 000 kr. som nu utgår till arbetsgivare till kostnader för arbetsbiträde. Utskottet har emellertid avvisat detta krav.

Slutligen har jag även lagt fram förslag om att stödet till de skyddade verkstäderna bör inrymma kostnader för arbetsbiträde. Utskottet säger som svar på detta förslag:

”De skyddade verkstäderna skall vara öppna även för personer med grava handikapp. Driftbidraget till Stiftelsen Samhällsföretag måste därför kunna täcka kostnaderna för extra insatser som visar sig behövliga för att hjälpa gravt handikappade.”

Det borde vara så som utskottet säger, men det fungerar inte på det sättet i dag. Det är ytterst sällan som personer med gravt handikapp får anställning vid skyddade verkstäder. Det vore bra, om utskottets målsättning slår igenom i verkligheten.

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna 11 och 12, som jag här särskilt har berört.

WIVI-ANNE CEDERQVIST (s):

Herr talman! I motion nr 320, som väckts av mig och 15 andra socialdemokrater under den allmänna motionstiden, yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ersättning från arbetslöshetskassa även bör utgå i sådana fall då de arbetssökande är förhindrade ta erbjudet

arbete till följd av att kommunal barnomsorg inte kan erbjudas.

Det är rätt vanligt, herr talman, att blivande föräldrar anmäler sitt barn för plats i den kommunala barnomsorgen så fort man fått graviditeten bekräftad.

När föräldraledigheten är slut och kvinnan – det är mest kvinnor detta gäller – vill återgå till arbetslivet, får hon uppleva att plats inte finns inom den kommunala barnomsorgen.

Detta berättar hon på arbetsförmedlingen, där hon blir tillfrågad om hon har barntillsynen ordnad, och får då besked att hon inte kan få kassaersättning eller kontant arbetsmarknadsstöd, KAS, eftersom hon inte står till arbetsmarknadens förfogande.

Den arbetssökande modern kanske sedan länge tillhör en erkänd arbetslöshetskassa eller uppfyller villkoren för att få kontant arbetsmarknadsstöd. Men på grund av att kommunen inte kan ordna barnomsorgen blir hon utan den ekonomiska trygghet som hon egentligen är berättigad till.

Det kan hända att hon har ett arbete att återgå till, men det kan också vara så, att hon är utan arbete och arbetsförmedlingen inte heller har något arbete att erbjuda henne. Det är ju det vanliga i dagens läge med den oroväckande höga arbetslösheten bland kvinnor. I varje fall blir kvinnan utan ersättning från kassa.

Här kolliderar två samhällssyner, dels den som ser barnomsorgen som ett kollektivt åtagande, där eventuell plats erhålls inom den kommunala barnomsorgen genom t. ex. kösystem, dels den som ser barnomsorgen som en individuell angelägenhet, som förutsätter att föräldrarna själva har möjlighet att ordna barnomsorgen. I praktiken innebär detta att den arbetssökande hamnar mellan två stolar.

Framför allt är det kvinnor som drabbas av nu rådande praxis, vilket får anses högst otillfredsställande ur social synpunkt och jämställdhetssynpunkt.

Oftast blir situationen sådan att den drabbade får vända sig till socialvården. Det blir alltså samhället som ändå får betala det hela. Men den arbetssökande får hela sin sociala situation försämrad. Ersättning från arbetslöshetskassa är ju ATP-grundande, vilket inte socialhjälp är. Dessutom sänks sjukpenningen efter sex månader, om man inte står till arbetsmarknadens förfogande, vilket ytterligare försämrar den arbetslöses situation.

Här gäller det människor, främst kvinnor, som oförskyllt avstängs från arbetslöshetskassa eller KAS på grund av att de inte kan stå till arbetsmarknadens förfogande bara därför att samhället inte kan klara barnomsorgen.

Riksdagen har behandlat denna fråga tidigare. Det här är tredje året i rad. Man brukar säga, herr talman, att trägen vinner, och det är väl vad jag hoppas på.

Föregående riksmöte avslog vårt krav i avvaktan på en eventuell proposition om allmän arbetslöshetsförsäkring. Gördis Hörnlunds reservation till förmån för motionen erhöll ett starkt stöd från riksdagen. Marianne

Stålberg har denna gång reserverat sig och yrkat bifall till motionen.

Vi är många som anser det angeläget, att så länge barnomsorgen inte är tillfredsställande löst bör ersättning utgå till dess detta kan ske. En eventuell kommande reformering av arbetslöshetsförsäkringen kan inte tas till intäkt för ett uppskov med att undanröja de otillfredsställande förhållanden som nu råder.

Marianne Stålberg tog i sitt anförande upp ett par exempel på hur detta kan drabba människor. Jag har här ett exempel på hur orättvist man upplever det. Det är en skrivelse från Skelleftehamn som jag har fått och vill läsa upp:

”I juli månad i fjol avskedades 205 kvinnor, de flesta var unga, från Algots fabrik i Skellefteå. Detta satte Beklädnadsarbetareförbundets arbetslöshetskassa på hårda prov.

Det har visat sig att A-kassornas stadgar, trots att könsskillnad formellt ej föreskrives, diskriminerar unga kvinnor som har omvårdnad om barn.

En medlem som ärligt redovisar att hon har omvårdnad om barn förvägras arbetslöshetsersättning om hon inte samtidigt kan försäkra att hon har barntillsyn ordnad.

De allra flesta av landets kommuner tillämpar principen att barntillsyn erbjuds bara den som har ett arbete eller studerar.

Därmed hamnar kassamedlemmar med omvårdnad om barn, vanligen kvinnor, i en ond cirkel.

Utan arbete ingen barntillsyn. Utan barntillsyn ingen arbetslöshetsersättning!

Samma princip gäller i alla A-kassor. En person med omvårdnad av barn som saknar barntillsyn anses ej stå till arbetsmarknadens förfogande och avstängs därför från kassan.”

I skrivelsen föreslås att ”A-kassornas stadgar ändras så att medlem kan avstängas först när hon/han har tackat nej till erbjudet arbete. Avstängning får icke ske på grund av att medlem kan antagas avvisa erbjudet arbete därför att barntillsyn ej går att ordna.”

Förslagen till lösningar av detta problem varierar, men kraven på rättvisa är starka.

Arbetsmarknadsutskottet hänvisar i sitt betänkande till vad man sagt tidigare, nämligen att rätt till arbetslöshetsersättning förutsätter att sökanden står till arbetsmarknadens förfogande. Att den sökande vill stå till arbetsmarknadens förfogande men inte kan, på grund av att kommunen inte har en utbyggd barnomsorg, säger utskottet ingenting om. Detta är en jämställdhetsfråga, herr talman!

Det enda krav som bör ställas på den sökande är att denne anmält sitt behov av barnomsorg till kommunen och kan påvisa detta. Kan omsorgen inte ordnas genom kommunens försorg skall ersättning utgå till dess detta kan ske.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till reservation nr 10 av Marianne Stålberg.

Nr 112

Torsdagen den
27 mars 1980

Arbetsmarknads-
politiken

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Arbetsmarknads-
politiken*

LARS-INGVAR SÖRENSON (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att fästa uppmärksamheten på motion 1485 till årets riksmöte. Vi säger i motionen att vi allmänt instämmer i en arbetsmarknadspolitik som syftar till att mobilisera människornas vilja och förmåga till arbete. Motiven till detta kan vara både humanistiska och ekonomiska. Genom arbetet skapas gemenskap med andra och samhörighet med samhället. Genom arbetet skapas kunskaper om förbindelsen mellan de dagliga arbetsinsatserna och samhällets ekonomiska och produktionstekniska förmåga att tillfredsställa materiella och andliga behov. Djupare sett kan man säga att i denna förbindelse finns också möjligheten innesluten till förståelse av innebörden i begreppet självförverkligande.

Det kan vara en politisk tvistefråga hur produktionsförhållandena skall utformas för att detta självförverkligande skall nås fullt ut, men ändå tycks det råda enighet om några mål, t. ex. att vi vill undanröja arbetslösheten.

Mitt parti kan på många sätt sägas ha gjort banbrytande insatser vid uppbyggandet av arbetsmarknadspolitiska instrument för att nå detta mål och för att vi därmed också skall kunna höja näringslivets effektivitet. Ett av dessa instrument byggdes upp i form av beredskapsarbeten redan under 1930-talet. De borgerliga partierna antog denna handlingslinje med största tveksamhet vid den tiden. Beredskapsarbete som arbetsmarknadspolitiskt instrument skulle inte få växa in i arbetsmarknaden och störa dess fria och naturliga växt, hette det. Den skulle ges en karaktär av tillfällighet, medan tryggheten och varaktigheten skulle garanteras av den "naturliga" arbetsmarknaden och de krafter som växte fram inom ramen för denna. Bakom denna attityd dolde sig mångahanda myter och föreställningar, t. ex. föreställningen om att endast en fritt fungerande kapitalism kunde motverka byråkrati och krångel och därigenom medverka till god hushållning och höjd effektivitet. Beredskapsarbeten skulle också betalas lägre än arbeten på den reguljära marknaden, så att inte arbetarna skämdes bort. De skulle ha en dubbel press på sig att snarast söka sig tillbaka till de privata arbetsplatserna dels genom beredskapsarbetenas uttalade tillfällighetskaraktär, dels genom att lönen här medvetet skulle hållas lägre än gällande marknadslöner. Däremot accepterades det grundläggande målet, att hålla arbetslösheten nere.

Även om attityderna sedan dess förändrats återfinns alltjämt en del av dessa grumliga föreställningar. Jag kan om jag vill utläsa detta ur utskottets text kring vår motion. Vad vi sökt påvisa är att delar av arbetsmarknadspolitiken håller på att spåra ur. Det står nu alltmer klart också för de borgerliga ideologerna att den s. k. fria marknaden inte kan garantera någon full sysselsättning. Därigenom har en effektiv arbetsmarknadspolitik med en rad åtgärder kommit att accepteras som en nödvändighet. Mer än 5 % av de drygt 4 miljoner människor som återfinns i den svenska arbetskraften hålls kontinuerligt i gång genom olika arbetsmarknadspolitiska instrument, varav beredskapsarbetena är ett. De flesta av dessa arbeten anordnas, som vi påpekar i motionen, inom den offentliga sektorn. Inom Statsanställdas förbund, där vi motionärer är organiserade, har vi funnit att den förda

politiken på det här området t. o. m. kommit att skapa arbetslöshet, motsättningar mellan olika grupper av arbetslösa och minskade möjligheter för de berörda företagen att genomföra en effektiv planering och därmed en god produktion.

Hur går då detta till? Jo, enligt AMS egna anvisningar skall beredskapsarbete i regel påbörjas och avslutas under samma budgetår. Här lever alltså den ursprungliga föreställningen om tillfälligheten kvar. Ett sådant arbete kan då avbrytas och senare åter igångsättas för att det hela skall passa in i doktrinen. Det bör också vara fråga om arbeten som är tidigarelagda, men inte planerade för utförande inom de ordinarie anslagen. De snäva anslagen till de statliga företagens egna verksamheter medför givetvis att dessa företag frestas att lägga ut betydande delar av sina jobb som beredskapsarbeten. Vi vet exempelvis att vid SJ:s bandistrikt under Sundsvall antalet sysselsatta genom beredskapsarbeten för ett par år sedan var ungefär lika stort som antalet sysselsatta i reguljära arbeten inom företagens ordinarie budget. Men i båda fallen rörde det sig om produktiva och värdeskapande anläggnings- och underhållsarbeten. På samma sätt har det fungerat inom vägverket. En allt större del av väganlagen slussas ut via AMS i form av beredskapsarbeten. Mina partikamrater har i en annan motion som behandlats i detta betänkande, till vilket fogats en reservation i frågan, begärt ökade medel till vägverket av delvis liknande skäl.

Vad som sker är en egendomlig snedvridning av den goda tanken bakom de insatta arbetsmarknadspolitiska instrumenten. Det vore frestande för mig att spekulera över orsakerna till denna snedvridning, men jag skall inte göra det nu och i det här sammanhanget. Låt mig bara peka på några av olägenheterna.

För det första: Tanken var att minska arbetslösheten, men vid de berörda verken har arbetslösheten i stället kommit att öka genom att medel inte lagts ut i tillräcklig omfattning för den ordinarie produktionen. Sedan går AMS in med medel, och arbetena utförs som beredskapsjobb. Med tillräckliga medel inne i de värdeskapande och produktiva statliga företagen skulle dessa kunna öka sin kapacitet, genomföra en effektivare planering och därmed skapa ett bättre sysselsättningsläge i regionen med egna arbetare.

För det andra: Inom regionen får man en snedbelastning med sämre hushållning, eftersom t. ex. vägverket frestas att tidigarelägga en rad ordinarie objekt för att säkerställa dem genom beredskapsanslag. Med en bättre tillgodosedd budget skulle man kunna planera bättre och hålla fler egna välutbildade arbetare inom verket i gång och inte behöva lita till arbetslösa från andra delar av regionen utan erfarenhet eller yrkeskunskaper, medan de egna arbetarna – som ju genom reglernas utformning inte har företrädesrätt – går arbetslösa eller måste anvisas annat beredskapsarbete eller andra tillfällighetsjobb som de saknar utbildning för.

För det tredje: Genom snedvridningen skapas onödiga motsättningar mellan de olika kategorierna av arbetslösa, dvs. mellan dem som genom denna underliga framväxt tvingats ut i arbetslöshet från de statliga företagen och dem som genom andra former av ofta strukturellt betingad arbetslöshet i

Torsdagen den
27 mars 1980

Arbetsmarknads-
politiken

andra sektorer också behöver hjälp genom beredskapsarbeten.

Herr talman! Vi har med vår motion sökt fästa uppmärksamheten vid ett problem, som vuxit fram under senare år och som kommit att accentueras under den nu pågående strukturellt betingade krisen. Vi har inte fört fram några förslag till konkreta lösningar, men vi vill att regeringen låter utvärdera och redovisa hur medlen till beredskapsarbeten inom den statliga sektorn används. Vi har fört fram två områden som vi mer konkret känner till och där olägenheterna är uppenbara. Vi tror att liknande snedvridningar med minskad effektivitet och sämre planering som följd förekommer också vid en rad andra verk. En utredning skulle kunna klarlägga detta, och på basen av den skulle man möjligen kunna göra förbättringar. Nu har vi inte fått med oss utskottet på vår linje, vilket vi beklagar. Det hade varit naturligt om våra partikamrater – som ändå tycks uppmärksamma att det kan förekomma sådana problem vid vägverket, eftersom de skrivit en reservation om en ökning av anslagen dit – också hade infogat vårt krav på utredning. Nu har de inte gjort så utan hänvisat till att förhållandet naturligt kan tas upp i den aviserade sysselsättningspolitiska propositionen. I och för sig kan detta vara bra, eftersom observansen då kan komma att omfatta snedvridningseffekter även inom den privata sektorn.

Herr talman! Vi har inget yrkande, men vi avser självfallet att bevaka frågan i samband med den väntade sysselsättningspolitiska propositionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 1 av Anna-Greta Leijon m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Anna-Greta Leijon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 21 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 1 av Anna-Greta Leijon m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Anna-Greta Leijon begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 161

Nej – 158

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 2 av Anna-Greta Leijon m. fl., och förklarades den förra propositionen vara

med övervägande ja besvarad. Sedan Anna-Greta Leijon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 112

Torsdagen den
27 mars 1980

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 21 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 2 av Anna-Greta Leijon m. fl.

*Arbetsmarknads-
politiken*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Anna-Greta Leijon begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 162

Nej – 158

Mom. 3 och 4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservation 3 av Anna-Greta Leijon m. fl. samt 3:o) motionerna 1490 och 1817 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Anna-Greta Leijon begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapropositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Lars-Ove Hagberg begärt votering beträffande kontrapropositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraproposition i huvudvoteringen angående arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 21 mom. 5 antar reservation 3 av Anna-Greta Leijon m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit motionerna 1490 och 1817 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ove Hagberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 142

Nej – 17

Avstår – 161

Torsdagen den
27 mars 1980

*Arbetsmarknads-
politiken*

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 21 mom. 5 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 3 av Anna-Greta Leijon m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Anna-Greta Leijon begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 162

Nej - 158

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1817 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lars-Ove Hagberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 21 mom. 6 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 1817 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ove Hagberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 303

Nej - 17

Mom. 7-13

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 14

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 5 av Anna-Greta Leijon m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Anna-Greta Leijon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 21 mom. 14 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservation 5 av Anna-Greta Leijon m. fl.

Nr 112

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Arbetsmarknads-
politiken*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Anna-Greta Leijon begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 162
Nej - 158

Mom. 15-18

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 19

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 6 av Anna-Greta Leijon m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Anna-Greta Leijon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 21 mom. 19 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservation 6 av Anna-Greta Leijon m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Anna-Greta Leijon begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 162
Nej - 158

Mom. 20-30

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 31

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservation 7 av Anna-Greta Leijon m. fl. samt 3:o) motion 324 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Anna-Greta Leijon begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för

Torsdagen den
27 mars 1980

*Arbetsmarknads-
politiken*

sig. Sedan Lars-Ove Hagberg begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 21 mom. 31 antar reservation 7 av Anna-Greta Leijon m. fl. röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motion 324 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ove Hagberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 146
Nej - 17
Avstår - 157

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 21 mom. 31 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 7 av Anna-Greta Leijon m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Anna-Greta Leijon begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 162
Nej - 158

Mom. 32

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 33 och 35

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservation 8 av Anna-Greta Leijon m. fl. i motsvarande del samt 3:o) motion 573 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Anna-Greta Leijon begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Lars-Ove Hagberg begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 21 mom. 33 och 35 antar reservation 8 av Anna-Greta Leijon m. fl. i motsvarande del röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motion 573 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Nr 112

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Arbetsmarknads-
politiken*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ove Hagberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 148
Nej - 18
Avstår - 153

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 21 mom. 33 och 35 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 8 av Anna-Greta Leijon m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Anna-Greta Leijon begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 162
Nej - 158

Mom. 34

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 8 av Anna-Greta Leijon m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Anna-Greta Leijon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 21 mom. 34 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 8 av Anna-Greta Leijon m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Anna-Greta Leijon begärde

Torsdagen den
27 mars 1980

*Arbetsmarknads-
politiken*

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 162

Nej - 158

Mom. 36

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 573 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lars-Ove Hagberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 21 mom. 36 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 573 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ove Hagberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 300

Nej - 17

Avstår - 1

Mom. 37 och 38

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 39

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 10 av Marianne Ståhlberg, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Marianne Ståhlberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 21 mom. 39 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 10 av Marianne Ståhlberg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Marianne Ståhlberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 242

Nej - 73

Avstår - 3

Mom. 40-43

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 44 och 45

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 11 av Anna-Greta Leijon m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Anna-Greta Leijon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 21 mom. 44 och 45 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 11 av Anna-Greta Leijon m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Anna-Greta Leijon begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 162
Nej - 158

Mom. 46

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1817 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lars-Ove Hagberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 21 mom. 46 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 1817 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ove Hagberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 303
Nej - 17

Mom. 47

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 219 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lars-Ove Hagberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 21 mom. 47 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 219 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ove Hagberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 303

Nej – 17

Mom. 48–50

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 51

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 12 av Anna-Greta Leijon m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Anna-Greta Leijon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 21 mom. 51 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 12 av Anna-Greta Leijon m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Anna-Greta Leijon begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 162

Nej – 158

Mom. 52–55

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 56

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1471 av Eivor Marklund, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lars-Ove Hagberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 21 mom. 56 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 1471 av Eivor Marklund.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ove Hagberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 300
Nej - 18
Avstår - 1

Nr 112

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Bostadsbidrag
m. m.*

Mom. 57-65

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 2 Bostadsbidrag m. m.

Föredrogs civilutskottets betänkande 1979/80:16 med anledning av propositionen 1979/80:100 i vad avser anslag till bostadsbidrag m. m. jämte motioner.

Regeringen hade i proposition 1979/80:100 bil. 16 (bostadsdepartementet) under litt. B 7 (s. 80-90) föreslagit riksdagen att

1. godkänna den höjning av det statliga bostadsbidraget som förordats i regeringsprotokollet.

2. godkänna de ändringar i fråga om hyresgränser för statskommunalt bostadsbidrag till barnfamiljer och hushåll utan barn och till vissa folkpensionärer m. fl. som förordats i regeringsprotokollet.

3. godkänna de ändringar i fråga om inkomstgränserna och i reglerna för underskottsavdrag som förordats i regeringsprotokollet.

4. godkänna vad i regeringsprotokollet förordats om när ändringar i inkomst- och familjeförhållanden skulle påverka bidraget.

5. under trettonde huvudtiteln för budgetåret 1980/81 till Bostadsbidrag m. m. anvisa ett förslagsanslag av 1 620 000 000 kr.

I propositionen hade föreslagits att det statliga bostadsbidraget fr. o. m. år 1981 skulle höjas med 360 kr. per barn och år. Vidare hade föreslagits att den nedre hyresgränsen för statskommunalt bostadsbidrag skulle höjas från 450 kr. till 500 kr. per månad fr. o. m. den 1 januari 1981. De övre hyresgränserna skulle höjas med ytterligare ca 10 % för barnfamiljerna och med något mindre för hushåll utan barn. Inkomstgränsen för ensamstående med barn skulle sänkas från 38 000 kr. till 30 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1979/80:399 av Ivar Franzén och Rolf Andersson (båda c),

1979/80:1011 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställdes

1. att riksdagen beslutade

a. att den nedre hyresgränsen bibehölls vid 450 kr. per månad.

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Bostadsbidrag
m. m.*

b. att följande övre hyresgränser skulle gälla: för ensamstående utan barn 775 kr. per månad, för makar utan barn 900 kr. per månad, för hushåll med 1 barn 1 250 kr. per månad, för hushåll med 2 barn 1 350 kr. per månad, för hushåll med 3 barn 1 500 kr. per månad, för hushåll med 4 barn 1 600 kr. per månad och för hushåll med 5 eller flera barn 1 750 kr. per månad.

c. att den nedre inkomstgränsen höjdes med 6 000 kr. för barnfamiljer och med 4 000 kr. för hushåll utan barn,

d. att den övre inkomstgränsen höjdes med 6 000 kr.,

2. att riksdagen under B 7 Bostadsbidrag m. m. (bil. 16) för budgetåret 1980/81 anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 287 000 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 1 907 000 000 kr.,

1979/80:1495 av Gunilla André och Kerstin Andersson i Hjärtum (båda c), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde att samma inkomstprövningsregler skulle gälla för bostadsbidrag för såväl gifta som samboende och ensamstående.

1979/80:1518 av förste vice talmannen Ingegerd Troedsson och Gullan Lindblad (båda m),

1979/80:1523 av Allan Åkerlind (m) och

1979/80:1833 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 13 och 14) hemställts

13. att riksdagen godkände de ändringar i fråga om inkomstgränserna som förordats i motionen, innebärande att den nedre inkomstgränsen skulle höjas med 2 000 kr. till 40 000 kr. för barnfamiljerna,

14. att riksdagen till Bostadsbidrag m. m. för budgetåret 1980/81 anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 50 000 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 1 670 000 000 kr.

Utskottet hemställde

1. beträffande hyresgränserna för statskommunalt bostadsbidrag att riksdagen med godkännande av de ändringar som förordats i regeringsprotokollet skulle avslå motion 1979/80:1011 yrkandena 1 a och 1 b,

2. beträffande nivån för de nedre inkomstgränserna att riksdagen med godkännande av vad i regeringsprotokollet förordats i motsvarande del skulle avslå motionerna 1979/80:1011 yrkande 1 c och 1979/80:1833 yrkande 13, båda motionerna såvitt nu var i fråga,

3. beträffande differentierade nedre inkomstgränser i vissa fall att riksdagen med godkännande av vad i regeringsprotokollet förordats i motsvarande del skulle avslå motionerna 1979/80:1011 yrkande 1 c såvitt nu var i fråga, 1979/80:1495 och 1979/80:1833 yrkande 13 såvitt nu var i fråga,

4. beträffande den övre inkomstgränsen att riksdagen med godkännande

av vad i regeringsprotokollet förordats skulle avslå motion 1979/80:1011 yrkande 1 d.

5. beträffande avdrag för underskott i förvärvskälla att riksdagen med godkännande av vad i regeringsprotokollet förordats skulle avslå motion 1979/80:1523.

6. beträffande höjning av det statliga bostadsbidraget att riksdagen godkände vad i regeringsprotokollet förordats.

7. beträffande ändrade regler för beräkning av bostadsbidrag att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1518.

8. beträffande bostadsbidragsprövning inom skattesystemet att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:399.

9. beträffande tidpunkten vid vilken ändringar i inkomst- och familjeförhållanden skulle påverka bidraget att riksdagen godkände vad i regeringsprotokollet förordats.

10. beträffande ändring i övrigt angående bostadsbidrag i vad dessa inte behandlats under 1-9 att riksdagen godkände vad i regeringsprotokollet förordats.

11. beträffande anslag att riksdagen under trettonde huvudtiteln för budgetåret 1980/81 med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1979/80:1011 yrkande 2 och 1979/80:1833 yrkande 14 till Bostadsbidrag m. m. anvisade ett förslagsanslag av 1 620 000 000 kr.

Följande tre reservationer hade avgivits av Oskar Lindkvist, Lars Henrikson, Thure Jadestig, Maj-Lis Landberg, Birgitta Dahl, Magnus Persson och Per Olof Håkansson (alla s):

1. *beträffande nivån för de nedre inkomstgränserna*, vari reservanterna ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1979/80:1833 yrkande 13 såvitt nu var i fråga samt med anledning av regeringens förslag i motsvarande del och motion 1979/80:1011 yrkande 1 c såvitt nu var i fråga som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

2. *beträffande differentierade nedre inkomstgränser i vissa fall*, vari reservanterna ansett att

a. – under förutsättning av bifall till utskottets hemställan under 2 – utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med anledning av vad i regeringsprotokollet förordats i motsvarande del och med bifall till motion 1979/80:1495 samt med anledning av motionerna 1979/80:1011 yrkande 1 c och 1979/80:1833 yrkande 13, de båda sistnämnda yrkandena såvitt nu var i fråga, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

b. – under förutsättning av bifall till reservation 1 – utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med anledning av vad i regeringsprotokollet förordats i

Torsdagen den
27 mars 1980

*Bostadsbidrag
m. m.*

motsvarande del och med bifall till motionerna 1979/80:1495 och 1979/80:1833 yrkande 13 såvitt nu var i fråga samt med anledning av motion 1979/80:1011 yrkande 1 c såvitt nu var i fråga som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde.

3. *beträffande anslag till bostadsbidrag*, vari reservanterna ansett att

a. – under förutsättning av bifall till reservationerna 1 och 2 b – utskottet under II bort hemställa

att riksdagen under trettonde huvudtiteln för budgetåret 1980/81 med bifall till motion 1979/80:1833 yrkande 14 och med anledning av regeringens förslag och motion 1979/80:1011 yrkande 2 till Bostadsbidrag m. m. anvisade ett förslagsanslag av 1 670 000 000 kr.,

b. – under förutsättning av bifall till reservation 2 a – utskottet under II bort hemställa

att riksdagen under trettonde huvudtiteln för budgetåret 1980/81 med anledning av regeringens förslag samt motionerna 1979/80:1011 yrkande 2 och 1833 yrkande 14 till Bostadsbidrag m. m. anvisade ett förslagsanslag av 1 652 000 000 kr.

BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! De senaste årens ekonomiska kris och borgerliga politik har drabbat vanliga löntagare hårt. Det är utan tvivel låginkomsttagarna och barnfamiljerna som har drabbats allra värst av de flerdubbla effekterna av inflationen, de ökade kostnaderna för mat och hyror, den borgerliga skatte- och fördelningspolitiken och de otillräckliga lönehöjningarna.

I den situationen är det mycket olyckligt att man under denna tid tillåtit en fortgående försämring av bostadsbidragen, som trots många brister dock är den enda och hittills bästa form vi har för riktat stöd till de mest utsatta grupperna.

De borgerliga regeringarna brukar varje år i januari presentera en skrytstatistik över påstådda förbättringar av bostadsbidragssystemet. Men sanningen är att bostadsbidragen för varje år svarar för en allt mindre andel av bostadskostnaderna och att allt fler förlorat sina bostadsbidrag utan att för den skull ha fått en högre reallön eller levnadsstandard.

Det framgår av utskottets betänkande och av bostadsstyrelsens petita att 89 000 hushåll eller 18 % har förlorat sina bostadsbidrag mellan december 1976 och maj 1979. De allra flesta eller 75 000 är barnfamiljer. Många fler har fått kraftigt försämrade bidrag. Socialdemokraterna har år efter år motsatt sig dessa försämringar, men våra förslag har regelbundet avvisats av de borgerliga partierna.

Vi har nu kommit till den situationen att de ackumulerade försämringarna under flera år är så stora att det inte finns någon möjlighet att i ett enda steg ta igen flera års försyndelser. Just denna mycket allvarliga situation gör det nödvändigt att jag, innan jag går in på de krav vi ställer i detta sammanhang, gör ett par principiella markeringar för socialdemokratins räkning:

1. Vi anser det nödvändigt att åtgärder för att hålla nere hushållens hyreskostnader ges en framskjutet plats i en samlad ekonomisk politik på det sätt som vi har utvecklat i våra partimotioner om bostadspolitiken och den ekonomiska politiken och i vår reservation till finansutskottets betänkande om den ekonomiska politiken. Vi återkommer till de frågorna när utskottets betänkande om bostadspolitiken behandlas om några veckor.

2. Vi är medvetna om att det finns brister i det nuvarande bostadsbidragssystemet som vi måste ta itu med. Men vi anser att detta stöd måste utnyttjas och bibehållas så länge vi inte har något annat och bättre att sätta i stället. Detta har vi bestämt uttalat i reservation 1, där vi säger:

”I avvaktan på att nu pågående utredningsarbete färdigställs och att resultatet därav föreläggs riksdagen bör inga sådana förändringar inom nuvarande system företas som medför att den principiella inriktningen och effekterna därav för de berörda grupperna väsentligt påverkas.”

Herr talman! Den ekonomiska nödsituation som den borgerliga politiken försatt oss alla i har tvingat oss att i år inskränka oss till att kräva endast ett par från social synpunkt mycket angelägna förbättringar, nämligen att nedre inkomstgränsen höjs till 40 000 kr. för barnfamiljer, och att nedre inkomstgränsen även i fortsättningen skall vara lika för familjer med en och två föräldrar. Tillsammans motsvarar dessa krav en kostnad på 50 milj. kr.

Som jag nyss framhöll har ett mycket stort antal hushåll – främst barnfamiljer – förlorat eller fått starkt försämrade bostadsbidrag, bl. a. därför att inkomstgränserna inte höjts i takt med de nominella löneökningarna. Det innebär att bostadsbidragen numera minskar eller upphör vid en levnadsstandard som för bara några år sedan ansågs motivera ett rejält bostadsstöd. Effekterna kan också utläsas ur de kraftiga besparingar för stat och kommun och motsvarande försämringar för bidragsmottagarna som enbart de oförändrade inkomstgränserna medför. Enbart i år motsvarar dessa oförändrade inkomstgränser ungefär 300 milj. kr. i minskade utgifter för staten och ca 400 milj. kr. i minskade bostadsbidrag.

Störst betydelse i detta sammanhang har den nedre inkomstgränsen, som inte höjts på flera år. Enligt bostadsstyrelsen skulle den behöva höjas med 4 000 kr. för barnfamiljer och 3 000 kr. för hushåll utan barn enbart för att motsvara den nominella inkomstutvecklingen mellan 1978 och 1979. Vårt förslag om en höjning med 2 000 kr. till 40 000 kr. för barnfamiljerna måste därför ses som ett absolut minimum.

Herr talman! Förslaget att sänka gränsen för oreducerat bidrag från 38 000 till 30 000 kr. för ensamföräldrar har upprört oss djupt! Det är både orättfärdigt och illa genomtänkt! Vi kan inte tolka förslaget som annat än uttryck för undfallenhet mot den moderata fördelningspolitiken och den vulgärpropaganda som i flera år bedrivits mot ensamföräldrarna. Enligt denna propaganda skulle ensamföräldrar utgöra en i förhållande till andra grupper orättvist gynnad grupp.

Och visst kan man, om man jämför förhållandet för olika familjer med samma och relativt höga inkomst, komma till ett sådant resultat. Det är inget tvivel om att i inkomstlägen som ligger över medelinkomstnivån är

ensamföräldrar gynnade av olika regler om skatter, underhållsbidrag och bostadsbidrag. Det är bara det att det knappast finns några ensamföräldrar i sinnevärlden som har sådana höga inkomster.

Verkligheten är att den helt övervägande delen av ensamföräldrarna redovisar väsentligt lägre inkomster än familjer med två föräldrar, vare sig båda eller enbart den ena förvärvsarbetar. I maj 1979 hade 62 % av ensamföräldrarna en inkomst under 40 000 kr. och 92 % en inkomst under 60 000 kr., medan 88 % av tvåföräldersfamiljerna tjänade över 40 000 kr. De förmåner som ensamföräldrarna har är därför i hög grad motiverade för att ge dem en någorlunda dräglig levnadsstandard.

De försäkringar som nu genomförs motsvarar drygt 1 000 kr. per år eller 100 kr. i månaden. De drabbar med full effekt en fjärdedel av alla ensamföräldrar eller 30 000 hushåll som har en inkomst mellan 30 000 kr. och 40 000 kr. Det totala antal som drabbas av någon form av försäkringar är långt större.

Ensamföräldrar med tonårsbarn som är berättigade till studiestöd drabbas ännu hårdare, eftersom motsvarande försäkring föreslås när det gäller studiestödet. En ensamförälder med två tonåringar i gymnasiet drabbas i ett slag och fullständigt oförberedd av en försäkring på ungefär 2 500 kr. om året eller 200 kr. i månaden. Detta är mycket allvarligt med tanke på att barn till lågavlönade ensamföräldrar redan är kraftigt överrepresenterade bland dem som inte skaffar sig någon ordentlig utbildning eller som tvingas nöja sig med för kort utbildning. Detta har också påpekats i upprörda brev från Elevförbundet och från eleverna i många enskilda skolor.

Men även för småbarnsföräldrar kan denna försäkring tvinga fram drastiska förändringar som går ut över barnen. Sedan regeringsförslaget redovisades har många ensamföräldrar hört av sig för att få hjälp att avvärja vad de uppfattar som ett hot mot sin och barnens hela livssituation. De har nämligen för att orka med att ta hand om barnen på rätt sätt förkortat sin arbetstid – det är det som ofta förklarar deras låga årsinkomst. Eftersom den borgerliga lagstiftningen om rätt till ledighet för vård av barn inte inrymmer någon ersättning för förlorad arbetsförtjänst har underhållsbidragen och bostadsbidragen varit det som gjort det möjligt för lågavlönade ensamföräldrar att få ekonomin att gå ihop i en sådan situation. Ställda inför hotet av kraftigt försämrade bostadsbidrag ser sig dessa föräldrar, som mer än några andra behöver sextimmarsdagen, tvungna att återgå till full arbetstid. Jag tycker, herr talman, att det skulle strida mot allt vad vi i högtidliga sammanhang talar om när det gäller barns och ungdomars levnadsvillkor om detta skulle behöva ske. Självklart strider det också mot de allmänna riktlinjer för bostadsbidragen som både bostadsministern och utskottet uttalar sig för: att bostadsbidragen i första hand skall gå till hushåll som har de största behoven.

Att förslaget är illa genomtänkt märks också i motiveringarna och konstruktionen i övrigt. Det är ju t. ex. obegripligt att bostadsministern hänvisar till gällande trångboddhetsnorm när hon avvisar en differentiering i förhållande till varje barn men inte tar hänsyn till att samma trångboddhets-

norm anger samma behov av bostad för familjer med en och två föräldrar.

Det är också obegripligt att bostadsministern föreslår att hänsyn till underhållsbidraget bara skall tas när det gäller ensamförälder, medan sammanboende eller gifta skall kunna uppbära underhållsbidrag eller bidragsförskott utan att det påverkar bostadsbidraget. Orättvisan häri har också påtalats i en centerpartistisk motion. Vi kan inte begripa hur utskottet kan avvisa den. Vi yrkar därför bifall till den motionen i våra reservationer, och vi hoppas att det skall finnas borgerliga ledamöter med tillräckligt av hjärta och rättskänsla för att stödja detta krav. Inte minst gäller denna vår förhoppning naturligtvis motionärerna själva.

Till sist: Bostadsministern och utskottsmajoriteten menar att förslaget innebär ett tillmötesgående av ett tidigare riksdagsbeslut. Det beslutet var en lotterivinst för en borgerlig reservation våren 1976. Sedan dess har riksdagen våren 1977 enhälligt godkänt det dåvarande och nuvarande ansvariga statsrådets förslag att detta tidigare riksdagsbeslut inte skulle föranleda någon ändring. Därefter har en enhällig riksdag våren 1979 krävt en översyn av bostadsbidragssystemet. Denna översyn pågår nu i bostadsbidragskommittén, som med anledning av riksdagens enhälliga uttalande för mindre än ett år sedan har till första uppgift att se över de regler som gäller för inkomstprövningen i syfte att finna bättre och rättvisare begrepp än de nuvarande. Kommittén uppmanas särskilt att samråda med socialpolitiska samordningsutredningen, ensamförälderkommittén och studiestödsutredningen.

Jag tror, herr talman, att det har framgått att det hade varit klokt att avvakta det arbetet. Men riksdagen har nu en möjlighet att genom att bifalla de socialdemokratiska reservationerna rätta till regeringens misstag och se till att dessa frågor får prövas i vanlig ordning i den nu arbetande utredningen. Det är, herr talman, viktigt att detta illa genomtänkta och socialt orättfärdiga förslag avvisas.

Herr talman! Jag yrkar bifall i första hand till reservationerna 1, 2 b och 3 a. Det innebär att nedre inkomstgränsen höjs till 40 000 kr. och fastställs till att vara lika för en- och tvåföräldersfamiljer. I andra hand yrkar jag bifall till reservationerna 2 a och 3 b. Det innebär att nedre inkomstgränsen behålls vid 38 000 kr. men sätts lika för en- och tvåföräldersfamiljer. I båda fallen innebär beslutet bifall till centermotionen 1495 och avslag på regeringens och utskottsmajoritetens förslag om olika inkomstgränser för ensamstående föräldrar och tvåföräldersfamiljer.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Under det senaste året har bostadskostnaderna stigit snabbare än priserna i allmänhet. Detta konstaterar också bostadsministern i årets budgetproposition. En väsentlig orsak till den ogynnsamma hyresutvecklingen anges vara de kraftigt ökade bränslekostnaderna. Dessutom har hyreshöjningarna på grund av den langsamma inkomstutvecklingen inneburit att bostadskostnaden kommit att ta en allt större del av hushållens

Nr 112

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Bostadsbidrag
m. m.*

---

*Bostadsbidrag
m. m.*

konsumtionsutrymme i anspråk. Kraftigt förbättrade bostadsbidrag är därför nödvändiga för att ge barnfamiljer, låginkomsttagare och övriga samhällsgrupper med stor försörjningsbörda möjlighet att erhålla en god bostad eller efterfråga en bättre.

De skillnader i hushållens bostadsstandard som finns undanröjs emellertid inte genom enbart ökade bostadsbidrag utan självfallet främst genom en förändrad bostadspolitik. Vänsterpartiet kommunisterna har under många år, bl. a. genom förslag i riksdagen, visat hur en sådan bostadspolitik skall utformas. Även i år lämnar vi i en särskild motion förslag om bostadspolitikens inriktning och uppläggning. I avvaktan på att denna politik genomförs är det emellertid nödvändigt att åstadkomma olika förbättringar av bostadsbidragen.

Även om regeringen i budgetpropositionen föreslår vissa förbättringar i bostadsbidragssystemet, måste vi konstatera att många hushåll med låga inkomster kommer att få stora försämringar, om regeringens förslag i fråga om bostadsbidragens utformning för 1981 genomförs. Därför har vänsterpartiet kommunisterna föreslagit en rad förändringar i förhållande till regeringens förslag.

Statskommunalt bostadsbidrag utgår med 80 % inom vissa hyresgränser. Den nedre hyresgränsen – f. n. 450 kr. per månad i bostadskostnad – är gemensam för samtliga bidragstagare. Den övre hyresgränsen varierar med familjens storlek.

I budgetpropositionen föreslås att den nedre hyresgränsen höjs från 450 kr. till 500 kr. per månad. Detta innebär att borgerliga regeringar tre år i rad föreslagit höjning av denna gräns. Vi i vpk har tidigare alltid motsatt oss en sådan höjning och gör så även nu. Isolerat innebär höjningen att de som har bostadskostnader under den övre hyresgränsen får ett minskat bostadsbidrag med upp till 40 kr. per månad.

De övre hyresgränserna varierar, som jag sade, med familjens storlek. I regeringsförslaget föreslås att dessa gränser höjs med ca 10 % för år 1981. Denna höjning är enligt vår mening otillräcklig. Hyreshöjningarna kommer troligen att bli mycket kraftiga under det närmaste året, bl. a. beroende på de oljeprisökningar som kommit under hösten och vintern 1979–1980.

Den höjning av de övre hyresgränserna som regeringen föreslår är alltså inte tillräcklig för att ge barnfamiljerna ett verkligt förbättrat bostadsstöd. Av bostadsstyrelsens anslagsframställning framgår att drygt hälften av barnfamiljerna i maj 1979 hade bostadsutgifter som översteg gällande övre hyresgränser. Andelen var högst för hushåll med två barn. Även om hänsyn tas till de justeringar som skett den 1 januari 1980 är de övre hyresgränserna både för barnfamiljer och för hushåll utan barn alltför låga.

Bostadsstyrelsen har återigen föreslagit att de övre hyresgränserna differentieras för varje barn upp t. o. m. fem barn och inte som nu är desamma för ett- och tvåbarnsfamiljer resp. för tre- och fyrbarnsfamiljer. Genom en differentiering per barn uppnås en bättre överensstämmelse mellan faktiska bostadsutgifter och familjernas utrymmes- och bostadsbehov. Vi föreslår att de övre hyresgränserna differentieras och utformas enligt

bostadsstyrelsens förslag fr. o. m. den 1 januari 1981. Detta innebär följande övre hyresgränser.

Enligt nuvarande regler minskar bostadsbidrag till barnfamiljer med 15 % av den bidragsgrundande inkomsten mellan 38 000 kr. och 59 000 kr. och med 24 % av inkomsten över 59 000 kr. För hushåll utan barn minskar bostadsbidraget med 15 % av den bidragsgrundande inkomsten mellan 29 000 kr. och 59 000 kr. och med 24 % däröver.

I budgetpropositionen föreslås inga höjningar av inkomstgränserna. Däremot föreslås att den nedre inkomstgränsen sänks från 38 000 kr. till 30 000 kr. för ensamstående med barn. Under perioden 1976–1978 har antalet bidragstagare minskat med ca 30 000. En undersökning visar att antalet bidragstagare i maj 1979 sjunkit ytterligare och då uppgick till ca 502 000 varav 412 000 var familjer med barn och ca 90 000 hushåll utan barn.

En starkt bidragande orsak till att antalet bidragstagare minskar är att den nedre inkomstgränsen höjts i alltför långsam takt och inte motsvarat löneökningarna. Att mot bakgrund av dessa omständigheter inte föreslå några uppjusteringar av inkomstgränserna är ytterligare ett bevis på regeringens ovilja att medverka till att hushåll med låga inkomster får bostadsbidrag som bättre än f. n. täcker hushållens ökade bostadskostnader.

Det är närmast otroligt att regeringen inte nöjer sig med att föreslå att inkomstgränsen för ensamstående med barn åtminstone skall vara oförändrad. utan föreslår att gränsen för denna grupp skall sänkas från 38 000 kr. till 30 000 kr., något som isolerat innebär att bostadsbidraget minskar med 100 kr. per månad.

Vpk avvisar bestämt regeringens förslag om sänkta eller oförändrade inkomstgränser. Enligt vår uppfattning bör i stället inkomstgränserna höjas för samtliga grupper enligt följande. Den nedre inkomstgränsen höjs med 6 000 kr. till 44 000 kr. för hushåll med barn, och med 4 000 kr. till 33 000 kr. för hushåll utan barn. Den övre inkomstgränsen höjs med 6 000 kr. till 65 000 kr. Våra förslag innebär ett väsentligt bättre bostadsstöd för stora grupper bidragsberättigade. Dessa höjningar föreslog vi redan förra året i vår motion om förbättrade bostadsbidrag.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till vpk-motionen 1011.

IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag tror att vi alla är mycket medvetna om att vårt nuvarande skatte- och bidragssystem efter hand har kommit helt i otakt med tiden och i dag skapar ett helt ohållbart motsatsförhållande mellan vad som är samhällsekonomiskt riktigt och vad som upplevs som privatekonomiskt vettigt.

Detta förhållande och den ekonomiska kris som hotar vårt land gör att frågan om att radikalt förändra vårt skatte- och bidragssystem måste få allra högsta prioritet.

Skall vi klara de mycket stora ekonomiska belastningar som väntar den

Nr 112

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Bostadsbidrag
m. m.*

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Bostadsbidrag
m. m.*

svenska ekonomin, så måste alla stimuleras till mycket kraftfulla insatser. Detta är inte möjligt om det inte upplevs meningsfullt att göra en extra insats.

Om vi fördelar det troliga budgetunderskottet 1980/81 på alla arbetande svenskar så blir beloppet bortåt 15 000 kr. för var och en. Det behövs alltså en extra insats av var och en motsvarande mer än 1 000 kr. per månad om vi skall balansera budgetunderskottet.

Det är mot denna bakgrund som motion 1979/80:399 skrevs, för att idémässigt redovisa en möjlighet att komma till rätta med ett bidragsproblem som diskuterats ganska mycket de sista åren – bostadsbidragen.

Det har förekommit mycken kritik av fusket med bostadsbidragen. Stora kostnader har lagts ned på kontroll för att minska bidragsmissbruket. Dessutom ger nuvarande system sådana marginaleffekter att nettoeffekten av ytterligare arbetsinsatser i vissa fall t. o. m. blir negativ. Rolf Andersson och jag föreslår i motionen att bostadsbidragsansökan skall omformas och samordnas till en "skattejämningsansökan" och att bidragssökande skall få en skatteminskning motsvarande beräknat bostadsbidrag. I samband med beräkning av slutlig skatt justeras skatteminskningen till exakt belopp i förhållande till då helt känd inkomst, boendekostnad, familjeförhållande m. m. Om reduceringen varit för hög blir det restskatt, och om den varit för låg blir det återbäring.

Den som råkar ut för oförutsedda inkomstbortfall eller hyreshöjningar får på detta sätt ett retroaktivt bostadsbidrag utan någon extra omprövning. Reduceringen sker med samma automatik, om inkomsten blir högre än beräknat.

Resultatet av ett system enligt denna idé bör bl. a. bli:

Möjligheterna till bidragsfusk försvinner, om man inte deklarerar falskt.

Administrationn blir enklare och billigare.

Hyran betalas med den egna lönen i stället för med bidrag.

De offentliga utgifterna minskar.

Sammantaget kan detta innebära mycket stora besparingar, som kan uppgå till flera hundra miljoner eller kanske t. o. m. något tusental miljoner.

Utskottet har inte kommenterat förslaget, utan konstaterar bara att bostadsbidragskommittén har till uppgift att överväga de förslag som tas upp i motionen. Detta är i och för sig gott och väl och kan givetvis tolkas som ett visst instämmande i den avstyrkta motionen. Dock tror jag, med hänvisning till vad jag sade inledningsvis, att det hade varit värdefullt om utskottet hade understrukit vikten av att problem av den art som tas upp i motionen måste ges högsta prioritet.

Givetvis kan det hävdas att bostadsbidragen är en detalj i ett stort och komplicerat bidrags- och skattesystem. Motionsförslaget rymmer dock en del nytänkande som kan få betydelse för bedömningar inom andra delar av systemet, och därför bör utredningen skyndas på för att man skall kunna se om idén är användbar.

Herr talman! Jag har inget yrkande. Mitt anförande syftar i första hand till att peka på det "jätteproblem" som vårt nuvarande skatte- och bidragssystem utgör och att alla goda krafter i detta hus borde samverka för att komma fram till konstruktiva lösningar som ger ett system där vad som är samhällsekonomiskt riktigt och upplevs som privatekonomiskt vettigt står i samklang.

Herr talman! Jag tror inget ärende för denna kammare kan vara mer viktigt och brådskande!

KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Vår strävan måste vara att med bostadsbidragen stödja de hushåll som är trångbodda och de som har en stor försörjningsbörda.

Då reglerna för bostadsbidragen genom åren blivit alltmer komplicerade tillsattes i mars 1979 en utredning som fick i uppdrag att se över bidragssystemet och ge förslag till ändringar. Syftet med översynen är att förenkla regelsystemet och administrationen utan att äventyra de bostadspolitiska och fördelningspolitiska målen.

I den del av budgetpropositionen som civilutskottet har behandlat i sitt betänkande föreslås en höjning av både den nedre och den övre hyresgränsen. Förslaget innebär att stödet till barnfamiljerna i de flesta fall förbättras under 1981.

Antalet barnfamiljer som nu är bidragstagare har minskat, en minskning som troligen till stor del beror på förbättrade kontrollmöjligheter samt på att allt fler kvinnor förvärvsarbetar och att inkomsterna för familjerna därigenom ökat.

I vad gäller den bidragsgrundande inkomsten begärde riksdagen 1976 en ändring, så att underhållsbidrag och bidragsförskott skulle räknas som bidragsgrundande inkomst.

Genom en differentiering av inkomstgränserna beroende på om det finns en eller två vuxna i familjen får vi en rättvisare fördelning.

Det viktiga är att vi skiljer på begreppen inkomster och resurser. Vi ger ett betydande stöd till de ensamstående – med all rätt. Även med detta förslag har dessa hushåll resurser som hushåll med två vuxna inte har.

Genom den konstruktion som valts har också flerbarnsfamiljerna gynnats, även de ensamstående med många barn. Detta är befogat, då enbarnsföräldern rimligen har större möjlighet att öka sin inkomst genom en ökad arbetsinkomst.

Genom en omfördelning av tillgängliga resurser ges också ett ökat stöd till de hushåll där det finns två vuxna och många barn. Det är hushåll som hittills haft det mycket bekymmersamt och där inkomsten har behövt vara mycket hög för att man skulle komma upp till existensminimum.

Om avdraget för förvärvskälla överstiger 4 000 kr. läggs i dag det överskjutande beloppet till den taxerade inkomsten. Nu föreslås att underskottet i sin helhet skall räknas med. Det är rimligt, då man annars kan få bostadsbidrag på grund av alla typer av räntor, t. ex. konsumtionskrediter. Då avsikten med stödet skall vara att stödja de hushåll som är trångbodda och

har en stor försörjningsbörda är detta enligt utskottet en acceptabel ändring.

En höjning av det statliga bostadsbidraget föreslas med 360 kr. per barn och år. Detta tillstyrks av utskottet, liksom det tillstyrkte de höjningar som skedde 1978 och 1979.

Det finns naturligtvis, som här i kammaren har anförts, brister i systemet. Hade det varit ett bra system, hade bostadsbidragskommittén varit onödig -- och det är den definitivt inte. De brister som det talas om i centermotionen 1495 kommer givetvis att beaktas. Även det som anförts i motionerna 399 och 1518 kommer att gås igenom och övervägas.

Vid behandlingen här i kammaren av detta betänkande bör man ha i minnet att samma regel som gäller för utredningen måste gälla här, nämligen att förbättringar måste föreslås inom de ramar vi har möjlighet att bestämma.

Herr talman! Jag yrkar med detta bifall till civilutskottets hemställan på alla punkter.

BIRGITTA DAHL. (s) replik:

Herr talman! Jag vet inte om Kerstin Ekmans avsikt var att försöka motbevisa min beskrivning av de faktiska förhållandena. Om detta verkligen var avsikten vill jag påstå att hon misslyckades.

Hela resonemanget om att ensamföräldrarna skulle ha kraft att klara en sådan här försämring och skulle vara orättvist gynnade bygger på fiktionen att ensamföräldrar i allmänhet har samma inkomst som familjer med två föräldrar. Men så är det ju inte. Det är ett mycket betydande gap mellan dessa kategorier. Det är en skillnad i årsinkomst på i genomsnitt 20 000–25 000 kr. mellan å ena sidan ensamföräldrar och å den andra hushåll med två föräldrar varav en hemarbetande. Väljer man ensamföräldrar och hushåll med två förvärvsarbetande uppgår den genomsnittliga skillnaden i årsinkomst till 40 000–45 000 kr.

Ensamföräldrarna är alltså inte i en orättvist gynnsam situation. Det är i stället så, att det stora flertalet, 62 %, som tjänar mindre än 40 000 kr. och som med full kraft skulle drabbas av denna reduktionsregel har så låga inkomster att de nuvarande bostadsbidragen är oundgängligen nödvändiga för att de skall kunna klara sitt uppehälle. Det är det som det handlar om. Och det är därför det är så orimligt att genomföra denna förändring. I synnerhet är det orimligt att genomföra den med förbigående av de överväganden som skall göras i bostadsbidragskommittén. Varför var det så nödvändigt att göra denna förändring nu, med ett -- mot praxis -- förbigående av denna kommitté? Kommittén kunde väl ha fått pröva på vilket sätt man skulle anpassa reglerna så att de blev mer rättvisande än de är i dag. Jag är övertygad om att det inte skulle leda till en sådan förändring som den som regeringen nu har föreslagit. Däremot tror jag att för den lilla gruppen högavlönade ensamföräldrar hade man kanske kunnat föreslå någon förändring, men däremot icke för den stora grupp av utomordentligt utsatta föräldrar och barn som drabbas av denna förändring. Å andra sidan skall då

ett hushåll med två föräldrar med väsentligt högre inkomst enligt detta förslag få fortsätta att ha underhållsbidrag eller bidragsförskott utan att det alls påverkar bostadsbidragets storlek. Detta är dåligt, och det är orättfärdigt. Och Kerstin Ekmans inlägg har på intet sätt kunnat tillbakavisa den kritiken mot regeringsförslaget.

INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Egentligen borde det vara så att det inte alls skulle behövas några bostadsbidrag. Om man hade fört en annan bostadspolitik skulle vi ha sluppit dem. Men så som man har fört bostadspolitiken och den ekonomiska politiken i övrigt är det helt nödvändigt att bostadsbidragen finns. Det är också nödvändigt att de höjs på ett helt annat sätt än som regeringen föreslår. Att bara justera dem med 10 % räcker absolut inte, när man vet hur höga – som jag förmodar – hyreshöjningarna kommer att bli.

Jag tycker att förslaget att sänka inkomstgränsen från 38 000 till 30 000 för ensamstående föräldrar är horribelt. Och att man låter en grupp som ofta har låga inkomster och stor försörjningsbörda få minskade bostadsbidrag är ett ytterligare bevis för att regeringen inte har en tanke på att medborgarna solidariskt måste ta på sig ökade kostnader, så att hushåll som har det svårt kan få samhällets stöd. Det är ett oerhört nonchalant förslag.

Den föreslagna höjningen av den nedre hyresgränsen från 450 kr. till 500 kr. per månad får negativa konsekvenser främst för hushåll med relativt låga hyror och ofta mycket låga inkomster. Det är beklagligt att regeringen år efter år låter dem som har de lägsta inkomsterna drabbas hårdast av en felaktigt förd ekonomisk politik.

Förslagen i vpk-motionen är väl motiverade, dels med tanke på den felaktigt förda ekonomiska politiken, som drabbar låginkomsttagarna hårdast, dels med tanke på den felaktigt förda bostadspolitiken.

KERSTIN EKMAN (fp) replik:

Herr talman! Jag vill säga till Birgitta Dahl att samhällets stöd till ensamstående faktiskt är ganska stort, även om det behöver vara stort. Vi måste skilja på inkomst och tillgängliga resurser. Det måste vara så, att om det är en resp. två som skall leva på en inkomst bör det beaktas. Att vi redan nu skall försöka fördela tillgängliga resurser rättvist bör vara en strävan även för Birgitta Dahl.

Den genomgång man håller på med i bostadsbidragskommittén ger vid handen att verkligheten faktiskt ser litet annorlunda ut än man kanske trodde. Och nu jobbar man med att försöka få en helt rättvis fördelning – om det är möjligt.

BIRGITTA DAHL (s) replik:

Herr talman! Men, Kerstin Ekman, det är ju knappast i något enda fall fråga om att en enföräldersfamilj skall leva på lika mycket som en tvåföräldersfamilj har att dela på. Verkligheten är ju den att de flesta enföräldersfamiljer skall leva på en inkomst som ligger under 40 000 kr..

medan 90 % av tvåföräldersfamiljerna har en inkomst som ligger över den gränsen. Genomsnittsinkomsten ligger under 40 000 för enföräldersfamiljer, kring 60 000 för familjer med en förvärvsarbetande och en hemmaarbetande förälder och mellan 70 000 och 100 000 kr. för familjer med två förvärvsarbetande. Sådan är verkligheten.

Vad skulle hända om någon annan grupp i samhället oförberett skulle drabbas av en försämring med 1 000 kr. om året när det gäller bostadsbidragen och minst lika mycket när det gäller studiestödet, alltså sammanlagt 2 000 kr. om året? Vad skulle hända om vi här i riksdagen plötsligt skulle få ett liknande förslag som rörde villaägare med goda årsinkomster? Det skulle bli ett ramaskri över hela landet, och ingen skulle f. ö. våga lägga fram ett sådant förslag utan att åtminstone mycket noga ha bearbetat det i utredningar, kontrollerat konsekvenserna av det, tagit en lång övergångstid och också försäkrat sig om stöd hos betydande grupper.

Men nu handlar det om en minoritet, en resurssvag minoritet. Det handlar om en grupp av människor som man ibland brukar räkna in bland dem som betecknas som politiskt fattiga och som har ett sådant hårt liv med dubbelarbete och ensamt ansvar för barnen att de ofta inte orkar vara politiskt aktiva. Därför törs man ge sig på dem. Tänk att jag tror att det är så enkelt!

Jag tycker att det skulle vara väldigt bra om vi kunde befria oss från prestigen, upphäva det här regeringsförslaget och skicka frågan om hur bostadsbidragssystemet skall se ut i framtiden tillbaka till bostadsbidragskommittén. Då skulle vi i lugn och ro och under sansade former kunna diskutera det här när vi får ett nytt förslag. Men genomför inte ett så orättfärdigt förslag som detta, som drabbar en grupp som inte kan försvara sig!

KERSTIN EKMAN (fp) replik:

Herr talman! Birgitta Dahl berör inte det jag tog upp, nämligen att frågan gäller om en resp. två vuxna skall leva på samma inkomst. Det är där skillnaden ligger. Man skall jämföra familjer med samma inkomst.

Tredje vice talmannen anmälde att Birgitta Dahl anhallit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

GUNILLA ANDRÉ (c):

Herr talman! Riksdagen begärde 1976 att ändring skulle ske av inkomstprövningsreglerna då det gällde bostadsbidrag på så sätt att underhållsbidrag skulle påverka den bidragsgrundande inkomsten. Den föreslagna ändringen syftade till att bostadsbidragen bättre skulle avspegla behovet av stöd i förhållande till inkomst och försörjningsbörd.

Föredragande statsråd har funnit att detta syfte kan främjas på ett administrativt enkelt sätt genom att inkomstgränserna för barnfamiljerna sätts olika, beroende på om det finns en eller två vuxna i familjen. För ensamstående med barn föreslås inkomstgränsen sänkt från 38 000 till

30 000, vilket innebär att bostadsbidraget sänks med 100 kr. per månad. Inkomstgränsen för hushåll utan barn och för makar med barn föreslås däremot oförändrad, dvs. 29 000 kr. resp. 38 000 kr.

Jag kan hålla med om att det är ett administrativt enkelt sätt. Däremot är denna förändring inte invändningsfri ur rättvisesynpunkt. I exempelvis fall där gifta eller samboende har barn för vilka de erhåller underhållsbidrag eller bidragsförskott påverkas inte – med föreslagen konstruktion – den bidragsgrundande inkomsten. Underhållsbidragen medräknas således inte om man är gift eller samboende, men däremot om man är ensamstående. Principen att stödet skall ges i förhållande till inkomst och försörjningsbörd har, enligt min mening, därmed frångåtts. Som jag ser det finns det i detta sammanhang skäl att också påminna om att enligt statistiska centralbyråns senaste statistik utgörs ensamförelärdhushållen till 90 % av hushåll med kvinnlig huvudman.

Som framgår av betänkandet arbetar sedan ett år tillbaka en utredning, bostadsbidragskommittén, med bl. a. inkomstprövningsbegreppet. I motion 1495 har jag mot denna bakgrund hemställt att riksdagen hos regeringen begär att samma inkomstprövningsregler skall gälla för bostadsbidrag för såväl gifta som samboende och ensamstående.

I en reservation föreslås att riksdagen bifaller motion 1495 med tillägg att den nedre inkomstgränsen för hushållen med barn bibehålls oförändrad. Detta innebär att anslaget till bostadsbidrag skulle behöva räknas upp med 32 milj. kr. för nästa budgetår utöver förslaget i budgetpropositionen. I dagens budgetläge med krav på återhållsamhet är det svårt att ta ansvar för en sådan åtgärd utan att samtidigt redovisa motsvarande inbesparing. Bostadsbidragskommittén har till uppgift att föreslå sådana förbättringar av bostadsbidragssystemet som inte får till följd att statens eller kommunernas kostnader för bostadsbidragsgivningen ökar. Enligt direktiven bör arbetet bedrivas skyndsamt. Jag vill här understryka att det är viktigt att så sker. Den fråga som nu behandlas är *en del*, men det är nödvändigt att riksdagen så fort som möjligt får ta ställning till hela förslaget, så att största möjliga rättvisa kan skapas mellan olika grupper. Det vore värdefullt om utskottets talesman, eller kanske bostadsministern som är närvarande här i kammaren, kunde redogöra för hur snart man kan förvänta sig att frågan i sin helhet kommer upp till behandling.

BIRGITTA DAHL. (s) replik:

Herr talman! Gunilla André nämnde att ett bibehållande av den nuvarande nedre inkomstgränsen för ensamföräldrarna skulle medföra en ökning av anslaget med 32 milj. kr. i förhållande till budgetförslaget. Hon frågade sig då om man kan ta ansvar härför. Ja, jag vill hoppas att Gunilla André och ytterligare några borgerliga ledamöter vill göra detta. Man kan också se de här 32 miljonerna som ett bevis på någonting annat. Det är faktiskt fråga om 32 milj. kr. mindre i bostadsbidrag till ensamstående föräldrar med mycket låga inkomster.

Eftersom Gunilla André påminde om att bostadsbidragskommittén har

Nr 112

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Bostadsbidrag
m. m.*

fått i uppgift att lägga fram förslag som inte blir dyrare för samhället, vill jag också understryka en annan sak. Varje år under de senaste åren har budgetanslaget till bostadsbidrag minskat. Det minskas med nästan 300 milj. kr. i det föreliggande budgetförslaget. Varför? Jo, därför att så många människor, framför allt människor i barnfamiljer, förlorar sina bostadsbidrag eller får sämre bostadsbidrag.

Det pågår alltså en fortgående försämring. Statsverket tjänar in hundratals miljoner kronor på en minskning av stödet till de hushåll som har den största försörjningsbördan och den högsta bostadskostnaden. Det är vad det är fråga om. Och i år vill man bl. a. ta 32 milj. kr. från de ensamstående föräldrarna, som behöver de pengarna t. ex. för att kunna förkorta sin arbetstid eller hålla sina barn i skola. Och jag hoppas, som sagt, att några borgerliga ledamöter skall våga ta på sitt ansvar att medverka till att inte de här familjerna drabbas av den borgerliga regeringens misstag i det här fallet.

KERSTIN EKMAN (fp) replik:

Herr talman! Jag är tacksam för att Gunilla André medger att den administrativa delen är besvärlig. Och jag vill säga, såsom varande en av ledamöterna i den kommitté som arbetar med dessa frågor, att det är ett enormt kartläggningsarbete vi har att ta itu med – tack vare de många pålappningar som man har gjort under gångna riksmöten. Men vi har ambitionen att arbeta så fort som möjligt och få ett system som både skall vara administrativt lätthanterligt och ge de rätta fördelningsmöjligheterna.

GUNILLA ANDRÉ (c) replik:

Herr talman! Det var alltså utskottets talesman Kerstin Ekman som svarade på den fråga jag ställde. Och det kanske finns möjlighet att precisera det svaret litet närmare i tiden, när det gäller vad man kan förvänta sig. Kommittén har arbetat ungefär ett år nu och bör ha hunnit en bit på väg. Och den förändring som skall ske, i det avseende som vi nu diskuterar, skall inte träda i kraft förrän den 1 januari 1981. Det kanske då finns möjlighet att på något sätt samordna det hela. Det skulle vara intressant om utskottets talesman kunde ge något närmare besked om det.

KERSTIN EKMAN (fp) replik:

Herr talman! Jag får nog erkänna, Gunilla André, att jag inte kan ge någon sådan tidsram. Arbetet pågår, kartläggning sker och vi har ambitionen och förhoppningen att vi skall lyckas komma fram inom rimlig tid.

Jag hoppas att Gunilla André är nöjd med det svaret.

BIRGITTA DAHL (s) replik:

Herr talman! Jag är inte ledamot av kommittén, men jag har givetvis haft samråd med vårt partis representant, och jag har inhämtat att det inte är med någon särskild fart som det här arbetet bedrivs. Det är jag ledsen att säga. Därför tror jag att det är helt utsiktslöst att vänta sig ett förslag under den

period som Gunilla André nämnde. Jag menar att det är ytterligare ett skäl till att avvisa förslaget till försämring för ensamföräldrar och låta oss få ta del av ett samlat förslag – samlade överväganden – på den här punkten. Jag tror inte att Gunilla André gör klokt i att hoppas på att det skall komma något förslag som skall rädda henne från att ta ställning här i dag på ett socialt ansvarskännande sätt.

Nr 112

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Bostadsbidrag
m. m.*

Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBÖ:

Herr talman! Det är naturligtvis riktigt, som några har sagt i debatten här, att det viktigaste när det gäller hyrorna är att man kan hålla dem nere. Regeringen har vidtagit kraftiga åtgärder för att möjliggöra en sådan politik, och bl. a. miljardlån till underhåll har i högsta grad bidragit till att hålla hyreskostnaderna på en någorlunda vettig nivå.

Jag hörde att Birgitta Dahl sade att socialdemokraterna skulle återkomma när det gäller en samlad ekonomisk politik och därmed också effekter på hyreskostnaderna. Regeringen har i dag lagt fram ett program för att vi skall få ett hyresstopp under den återstående tiden av detta år. Det skulle naturligtvis på ett verksamt sätt bidra till att också hyreskostnaderna för 1981 kan bli något lägre än de eljest skulle bli. Det är vår förhoppning att vi skall få möjlighet att genomföra det program som regeringen i dag har presenterat för en stabilisering totalt sett av ekonomin.

Det är också, herr talman, intressant att notera att i år har socialdemokraterna lagt fram förslag om höjningar av anslaget med 50 milj. kr. - en inte föraktlig summa. Men det skall jämföras med de förslag som man lagt fram under tidigare år, där det rört sig om påslag på 200, 300 och kanske upp till 400 milj. kr. Här har det skett en tillnyktring, som jag hälsar med tillfredsställelse. Inte ens socialdemokraterna har alltså råd att fullfölja sina tidigare förslag när det gäller påslag på bostadsbidragen.

Vidare har jag noterat att det förts en diskussion där man redovisat många förslag till ändringar i bostadsbidragssystemet. Det har på en punkt hävdats att man borde avvakta utredningsarbetet innan man gör några omfördelningar. Låt mig då bara säga att vi har fört fram andra förslag och gjort omfördelningar inom bostadsbidragssystemets ram för att möjliggöra det som jag under den gångna treårsperioden har drivit, att vi skall rikta in stödet på dem som behöver det bäst, nämligen flerbarnsfamiljer med låga inkomster och stor försörjningsbörda.

Detta fullföljs också i det nu aktuella budgetförslaget, och det sker delvis på grund av omfördelningar inom själva bostadsbidragssystemet. Så förändras exempelvis reglerna om underskottsavdrag vid inkomstberäkningen. Det betyder maximalt 960 kr. i försämringar för vissa grupper inom bostadsbidragssystemet. Birgitta Dahl berörde inte alls den förändringen, och hon har inte motsatt sig att den genomförs, men när det gäller förändringen för ensamföräldrarna skulle det vara omöjligt att genomföra den med mindre än att bostadsbidragsutredningen fått se på effekterna.

Nu är det naturligtvis inte så att ensamföräldrar generellt har det fett i samhället – det är ingen som hävdar det. Men det ställs också krav på oss att vi

skall ha rättvisa i de olika bidrags- och skattesystemen – det sitter djupt i den svenska allmänheten att det så skall vara. Motivet för sänkning av den nedre inkomstgränsen för enföräldersfamiljerna är inte att dessa familjer har underhållsbidrag. Motivet har i stället varit att enföräldersfamiljerna i jämförelse med tvåföräldersfamiljerna har färre personer att försörja. Då utgår jag från samma inkomstläge för enföräldersfamiljerna och tvåföräldersfamiljerna. Man har alltså en vuxen att försörja i det ena fallet och två vuxna att försörja i det andra fallet. Det är motivet för sänkningen av inkomstgränsen.

Låt mig bara dra några siffror för att göra en jämförelse mellan de här olika familjetyperna. Jag har sett på existensminimum, eftersom man måste ha någon utgångspunkt. Jag hävdar inte att människor skall tvingas leva på existensminimum, men jag tar detta som utgångspunkt för jämförelsen. Det är så att bland 40 000-kronorsinkomsttagare har enföräldersfamiljen ungefär 170 % av existensminimum, medan tvåföräldersfamiljen ligger på ungefär 100 % av existensminimum med de förändringar som vi föreslår här. Det betyder alltså att det finns väsentliga skillnader mellan de här familjetyperna vid samma inkomstläge.

Bostadsbidragssystemet är snårigt. Därför behövs det en genomgripande förändring, och den skall bostadsbidragskommittén komma med förslag om. Men det får inte hindra oss från att ändå löpande föreslå förändringar inom systemet.

Till sist, herr talman! Inga Lantz har som representant för vpk föreslagit kraftiga påslag på bostadsbidragssystemet. Vpk har vid årets riksmöte ett antal motioner på alla möjliga områden, där det föreslås förbättringar och påslag. Det är svårt att beräkna vad vpk:s förslag innebär sammantaget – det finns de som har gjort försök. Det rör sig om åtskilliga tiotals miljarder i påslag på budgeten, men vpk gör nästan inga försök att ge förslag till hur det här skall betalas.

Vpk gör det väldigt lätt för sig. I kommuner och landsting kommer vpk med mycket ambitiösa förslag till förändringar i form av påslag och förbättringar och säger att detta skall staten betala. Här i riksdagen kommer man också med mycket generösa påslag i alla möjliga avseenden och föreslår att de skall betalas genom höjda bolagsskatter, sänkningar på försvarskostnader och annat – som är nulliteter i det här sammanhanget.

Herr talman! Det kommer att bli alltmer ointressant att tala med vpk när det gäller olika budgetposter, därför att vpk har lämnat verkligheten. Jag vill hävda att när man tittar på vpk:s förslag sammantagna finner man att vpk är en bluff.

BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Bostadsministern försökte komma ifrån den här diskussionen genom att hänvisa till det hyresstopp som ingår i det paket som regeringen i dag har lagt fram. Vi skall naturligtvis studera hyresstoppen i sig. Och jag skulle i och för sig vilja rikta frågan till bostadsministern hur ni har tänkt er att ni skall få det att fungera och vilken förankring ni har för det

förslaget bland olika inblandade parter.

Men det löser oss ju inte från att ta itu med andra bostadspolitiska problem, t. ex. hyresförluster och underhållslån eller bostadsbidragssystemet. Det löser oss heller inte från uppgiften att ta itu med kostnadsökningen på bostadsmarknaden.

Bostadsministern sade att syftet med *hemmes* insats – och regeringens, förstod jag – när det gäller bostadsbidragen är att rikta in stödet på dem som behöver det bäst därför att de har låga inkomster och stor försörjningsbörda. Men det är ju just därför att den här åtgärden, som riktar sig mot ensamföräldrarna, inte stämmer överens med det målet som vi angriper den. Det är ju så att de som i första hand drabbas är ensamföräldrar som har inkomster mellan den nuvarande inkomstgränsen på 38 000 och den gräns på 30 000 som nu skall införas. Det är inga höginkomsttagare som har orättfärdigt stora bidrag som drabbas, utan det är de här som ligger så lågt. Och har de dessutom tonårsbarn som skall gå i skolan och har studiestöd, drabbas de med fördubblad effekt. Jag vidhåller att detta är verkligt orättfärdigt.

Det är också inkonsekvent. Bostadsministern motiverade detta med att i enföräldersfamiljen är det en vuxen som skall leva på samma inkomst. Bostadsministern valde exemplet 40 000 kr. Över hälften av ensamföräldrarna har en lägre inkomst och 90 % av tvåföräldersfamiljerna en högre inkomst. Men bortsett från det vill bostadsministern när det gäller utformningen av bostadsbidraget inte ta hänsyn till hur många barn man har att försörja. Då skall en- och tvåbarnsfamiljerna räknas i en grupp med samma bostadsbidrag och – förstår jag – samma betalningsförmåga, medan tre- och fyrbarnsfamiljerna räknas till en annan. Varför? Jo, då hänvisar bostadsministern till trångboddhetsnormen och säger att detta är ett bostadsstöd. Men trångboddhetsnormen anger samma bostadsbehov och samma behov av bostadsstöd för en- och tvåföräldersfamiljer. Det är alltså helt inkonsekvent att räkna så som bostadsministern gör. Det är ju bara bortförklaringar för att motivera den här åtgärden.

Hur ni än diskuterar det här kommer vi ju tillbaka till att det vore bättre att låta de här förslagen bli färdigutredda. Det finns inga skäl i världen – varken rättviseskäl eller sociala skäl – att vidta den här åtgärden. Vill man spara pengar tycker jag att man skall göra det med hjälp av någonting annat än att ta 32 milj. kr. ifrån lågavlönade ensamföräldrar med stor försörjningsbörda.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Birgit Friggebo sade att man gjort kraftfulla insatser för att hålla hyreskostnaderna på en någorlunda vettig nivå. Jag tycker inte det. Jag tycker också att verkligheten såsom hyreskostnaderna ser ut i vanliga bostadsområden visar att man inte gjort några kraftfulla insatser. Man gör det inte i årets proposition, och man har inte gjort det tidigare.

Man har däremot underlåtit att vidta åtgärder som gör att man kan få en vettig bostadspolitik såväl när det gäller boendemiljö och boendeinflytande

Torsdagen den
27 mars 1980

*Bostadsbidrag
m. m.*

som när det gäller bostadsbyggandet och hyreskostnader.

Sedan noterar jag att Birgit Friggebo alldeles uppenbart är oroad över de framgångar som vpk har haft. Vi har haft de framgångarna därför att vi ställt riktiga politiska förslag, som också vunnit allt fler människors gillande. Bl. a. har vi ställt riktiga och nödvändiga förslag på bostadspolitikens område.

Jag noterar också att tydligen har ett gammalt välkänt vpk-krav nu vunnit gehör hos regeringen, och det är kravet på hyresstopp. Jag blev glad när jag hörde att man diskuterat den saken i regeringen. Jag är nyfiken på vad detta innebär, och det skulle vara roligt att få höra av Birgit Friggebo hur det är tänkt – hur lång tid det skall verka och när det skall träda i kraft.

GUNILLA ANDRÉ (c):

Herr talman! Bostadsministern anförde här att vi behöver ha ett ökat stöd till flerbarnsfamiljerna. Det är riktigt. I de fall där det finns ett klart dokumenterat behov skall vi öka stödet. Jag vill då i det sammanhanget påpeka att flerbarnsfamilj inte är liktydigt med att det finns två vuxna i familjen. Det finns många familjer med ensamföräldrar och flera barn. Vad jag vill varna för är att man arbetar för att öka stödet till flerbarnsfamiljer med två föräldrar och låter det ske på bekostnad av ensamföräldrarna.

Birgit Friggebo sade att vi skall försöka få ett rättvist system. Det var ju det som jag också försökte plädera för.

Mot den bakgrunden vill jag fråga bostadsministern: Är det rätt eller fel, som jag nu hävdar och som jag hävdat i mitt tidigare inlägg, att underhållsbidragen inte medräknas om man är gift eller samboende men däremot om man är ensamstående?

Vidare anförde bostadsministern några sifferexempel avseende 40 000-kronorsinkomsttagare, i det ena fallet en ensamförälder och i det andra med två vuxna i familjen. Jag vill ställa frågan: Vilken statistik bygger bostadsministern sitt påstående på?

KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Jag skall inte gå in i diskussionen om inkomstläget osv. för olika typer av familjer utan skall bara göra ett par kommentarer till utskottets behandling av de motioner där det framförts synpunkter på bostadsbidragssystemet och förslag till förändring av detta.

Ivar Franzén och Rolf Andersson har väckt en motion i ärendet. Genom utskottets agerande har tidigare den s. k. bostadsbidragskommittén, som har i uppgift att göra en översyn av bostadsbidragssystemet, tillsatts. Att kommittén tillkommit beror på att vi har gjort samma bedömning som motionärerna, nämligen att det nuvarande systemet är snårigt och trassligt. Bakgrunden härtill är att vi är efter är velat göra förändringar i det. Vi strävar naturligtvis efter att göra det rättvisare, men det har samtidigt också medfört att det har blivit mycket krångligare. Systemet har dessutom blivit utsatt för fusk från ett antal bidragsmottagare.

Allt detta gör att varje uppslag i diskussionen som man kan komma fram till syftande till att, som Ivar Franzén talade om, finna ett smidigt och rättvist

system är värdefullt. Ett sådant skall samtidigt uppfylla motionärernas andra önskemål, att skatte- och bidragssystemet skall vara så utformat att det stimulerar till arbetsinsatser.

I Gunilla Andrés och Kerstin Anderssons i Hjärtum motion har man reagerat mot den förändring av relationerna mellan olika typer av familjer som propositionens förslag innebär. Vi har med den argumentering som Gunilla André själv framförde i sitt första inlägg, av budgetmässiga skäl accepterat den förändring som skett, men vi har samtidigt framhållit att den beställning som gjordes från riksdagen har tillgodosetts endast på ett sätt, nämligen genom att bostadsbidragskommittén tillsatts. Vi har i utskottet klart markerat att det är angeläget att denna kommitté blir färdig med sitt arbete och att detta skall kunna leda fram till riktiga relationer familjetyperna emellan.

Man skall egentligen inte hoppas att detta skall innebära att ungefär samma typ av förändring som den som hittills ägt rum skall ske utan snarare att detta arbete skall leda fram till ett enklare system, med en sådan utformning att det är möjligt att bättre anpassa det till den skiftande försörjningsbörda som kan finnas i familjerna. Jag vill dock understryka att vi utformat motionerna på det sätt som skett med tanke på att bostadsbidragskommittén finns och att vi är angelägna om att denna skall komma fram i tid med sitt förslag.

Det har också nämnts i betänkandet att kommittén har att samråda med olika kommittéer som är berörda av dessa problem, bl. a. ensamförälderkommittén. Jag vet att Gunilla André är engagerad som ordförande i den. Det gör väl att vi skall kunna räkna med att det blir ett meningsutbyte som resulterar i att vi snabbt får ett bra förslag till riksdagen.

BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Kjell Mattssons inlägg skapar inte mycket mera reda om utskottsmajoritetens avsikt än vad själva betänkandet gör. Om man anser att den här motionen bör föranleda ytterligare överväganden om den problematik som där tas upp – och det tycker jag är riktigt, för det är ingalunda klarlagt på vilket sätt man bäst skall reformera bostadsbidragssystemet, så att det blir både enklare och rättvisare – säger ju både logiken och rättvisan att man borde ha förfarit på samma sätt med regeringens förslag och återförfisat det till utredningen. Det finns ingen anledning i världen att gå med på det förslaget, som ju innebär att man förbigår både bostadsbidragskommittén och det samråd som förutsatts mellan den kommittén och bl. a. ensamförälderkommittén, som jag tidigare har nämnt och Kjell Mattsson nu nämnde.

Nämn något enda förnuftsmässigt godtagbart och dessutom socialt godtagbart skäl till att man skulle rusa förbi utredningsarbetet på denna enda punkt, som drabbar en socialt utsatt grupp och som gör systemet ännu mer orättvist och ännu mer byråkratiskt och snårigt än vad det är i dag! Det är ju ännu fler särregler som införs och som dessutom skapar orättvisa. Nämn något skäl. Kjell Mattsson, till att utskottsmajoriteten förfar som den gör nu

Nr 112

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Bostadsbidrag
m. m.*

Torsdagen den
27 mars 1980

*Bostadsbidrag
m. m.*

och till att ni inte kunde svälja prestigen och göra det som förnuftet, rättvisan och den sociala känslan borde bjuda!

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1011 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Inga Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkande 16 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 1011 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 300

Nej - 17

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservation 1 av Oskar Lindkvist m. fl. samt 3:o motion 1011 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Birgitta Dahl begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen anyo de bada återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Inga Lantz begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående civilutskottets hemställan i betänkande 16 mom. 2 antar reservation 1 av Oskar Lindkvist m. fl. röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motion 1011 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rosträkning

verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 143
Nej - 17
Avstar - 158

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkande 16 mom. 2 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 1 av Oskar Lindkvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Birgitta Dahl begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 161
Nej - 157

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan. 2:o) reservation 2 a av Oskar Lindkvist m. fl. samt 3:o) motion 1011 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Birgitta Dahl begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de bada återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Inga Lantz begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående civilutskottets hemställan i betänkande 16 mom. 3 antar reservation 2 a av Oskar Lindkvist m. fl. röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motion 1011 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 145
Nej - 17
Avstar - 154

Nr 112

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Bostadsbidrag
m. m.*

Nr 112

Torsdagen den
27 mars 1980

Studiestöd m. m.

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkande 16 mom. 3 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 2 a av Oskar Lindkvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Da Birgitta Dahl begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 160
Nej - 156
Avstar - 1

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1011 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Inga Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkande 16 mom. 4 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 1011 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Da Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 301
Nej - 16

Mom. 5-11

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 3 Studiestöd m. m.

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1979/80:12 med anledning av propositionen 1979/80:100 i vad avser anslag för budgetåret 1980/81 till studiestöd m. m., jämte motioner.

mentet) under litt. F. Studiestöd m. m. foreslagit riksdagen att

godkänna att skattemedel från de beskattade vuxenstudiestöden inte längre tillfördes vuxenutbildningsavgiften.

godkänna att medlen från vuxenutbildningsavgiften fördelades på det sätt som framgick under anslagen Centrala studiestödsnämnden m. m., Ersättning till postverket och riksförsäkringsverket för deras handläggning av studiesocialt stöd. Vuxenstudiestöd m. m. samt Timersättning vid grundutbildning för vuxna.

(F 1) godkänna vad som hade förordats om handläggningen av återbetalningspliktiga studiemedel till elever i gymnasial utbildning liksom handläggningen av återkrav av förlängt barnbidrag och studiehjälp.

(F 1) godkänna att 17 100 000 kr. av de medel som tillföll statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1980/81 användes för att finansiera anslaget.

(F 1) till Centrala studiestödsnämnden m. m. för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 57 738 000 kr..

(F 2) godkänna att 6 900 000 kr. av de medel som tillföll statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1980/81 användes för att finansiera anslaget.

(F 2) till Ersättning till postverket och riksförsäkringsverket för deras handläggning av studiesocialt stöd för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 11 394 000 kr..

(F 3) anta inom utbildningsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349).

(F 3) till Studiehjälp m. m. för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 905 000 000 kr..

(F 4) anta inom utbildningsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349).

(F 4) till Studiemedel m. m. för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 2 304 600 000 kr..

(F 5) anta inom utbildningsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349).

(F 5) godkänna att 555 300 000 kr. av de medel som tillföll statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1980/81 användes för att finansiera anslaget.

(F 5) till Vuxenstudiestöd m. m. för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 555 300 000 kr..

(F 6) godkänna att 8 700 000 kr. av de medel som tillföll statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1980/81 användes för att finansiera anslaget.

(F 6) till Timersättning vid grundutbildning för vuxna för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 28 000 000 kr..

(F 7) till Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kr..

(F 8) till Bidrag till hälso- och sjukvård för studerande för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 2 795 000 kr.

I propositionen hade föreslagits att det maximala beloppet för inkomstprövat tillägg skulle räknas upp från 125 till 155 kr. i månaden och att den inkomstgräns vid vilken det inkomstprövade tillägget började reduceras skulle sänkas från 38 000 kr. till 30 000 kr. för studerande med ensamstående föräldrar.

Det behovsprövade tillägget hade i propositionen föreslagits höjt från högst 200 till högst 215 kr. i månaden samtidigt som inkomstgränsen för rätt till detta tillägg skulle höjas från 45 000 kr. till 48 000 kr.

För studerande som var omhändertagna för samhällsvard med stöd av barnavårdslagen skulle endast förlängt barnbidrag och studiebidraget inom studiehjälpen kunna utgå. De särskilda reglerna om inkomstprövning mot fosterföräldrars ekonomi skulle slopas.

Prövningen mot makes ekonomi vid tilldelningen av studiemedel skulle enligt propositionens förslag slopas fr. o. m. den 1 juli 1980 och barn tillägget skulle i sin helhet utgöra återbetalningspliktigt studiemedel.

I propositionen hade vidare föreslagits att inkomstbidraget vid dagstudiestöd skulle höjas från 150 till 198 kr. per dygn och internatbidraget från 150 till 165 kr. per dygn samt att timstudiestödet skulle höjas från 30 till 33 kr. för studietimme.

Beloppen för timsättning vid grundutbildning för vuxna skulle enligt propositionen höjas från 30 till 33 kr. per timme för den som förlorade arbetsinkomst, ersättning från arbetslöshetskassa eller kontant arbetsmarknadsstöd på grund av deltagande i grundutbildningen och från 12 till 13 kr. per timme för den som inte förlorade arbetsinkomst eller arbetslöshetsersättning.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1979/80:486 av Gullan Lindblad och Göthe Knutson (båda m).

1979/80:630 av Margit Odelsparr m. fl. (c).

1979/80:632 av Sonja Rembo m. fl. (m).

1979/80:825 av Ann-Cathrine Haglund och Elisabeth Fleetwood (båda m).

1979/80:1169 av Hans Nyhage m. fl. (m).

1979/80:1174 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen skulle

1. besluta avslå regeringens förslag att skattemedel från de beskattade vuxenstudiestöden inte längre skulle tillföras vuxenutbildningsavgiften.

2. besluta att beloppet för timstudiestöd enligt studiestödslagen skulle utgå med 35 kr./tim. i stället för av regeringen föreslaget belopp om 33 kr./tim.,

3. besluta att beloppet för inkomstbidrag inom dagstudiestödet skulle utgå med 210 kr./dag i stället för av regeringen föreslaget belopp om 198

kr./dag.

4. besluta att beloppet för internatbidrag inom dagstudiesstödet skulle utgå med 200 kr./dag i stället för av regeringen föreslaget belopp om 165 kr./dag.

5. besluta att av anslaget Vuxenstudiestöd m. m. (F 5, utbildningsdepartementet) skulle 27 000 000 kr. avsättas till bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser.

6. besluta att av anslaget Vuxenstudiestöd m. m. skulle 10 000 000 kr. avsättas till bidrag till utbildning av fackliga studieorganisatörer m. m..

7. avslå regeringens förslag under anslaget Centrala studiestödsnämnden m. m. (F 1, utbildningsdepartementet) om att medel för information om vuxenstudiestöd skulle utgå till företagarorganisationer.

8. avslå regeringens förslag under anslaget Vuxenstudiestöd m. m. om att medel för uppsökande verksamhet skulle utgå till företagarorganisationer.

9 a. godkänna att 572 300 000 kr. av de medel som tillföll statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden för budgetåret 1980/81 användes för att finansiera anslaget Vuxenstudiestöd m. m..

9 b. till Vuxenstudiestöd m. m. för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 572 300 000 kr..

10. besluta att timersättning vid grundutbildning för vuxna som hade inkomstbortfall skulle utgå med 35 kr./tim. i stället för av regeringen föreslaget belopp om 33 kr./tim..

11. avslå regeringens förslag att 8 700 000 kr. av de medel som tillföll statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1980/81 användes för att finansiera anslaget Timersättning vid grundutbildning för vuxna (F 6, utbildningsdepartementet).

12. till Timersättning vid grundutbildning för vuxna för budgetåret 1980/81 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 500 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 28 500 000 kr..

13. besluta fastställa gränsen för fribelopp mot egen inkomst till 60 % av basbeloppet, med motsvarande förändring för deltidsstuderande.

14. avslå regeringens förslag om förändring av reglerna för äktamakeprövningen inom studiemedelssystemet.

15. besluta att påminnelseavgiften fastställdes till 15 kr..

16. till Studiemedel m. m. (F 4, utbildningsdepartementet) för budgetåret 1980/81 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 4 000 000 kr. till 2 308 600 000 kr. förhöjt förslagsanslag.

17. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om prioritering av studiehjälpen.

18. avslå regeringens förslag om slopande av viss studiehjälp till studerande som var omhändertagna för samhällsvård.

19. besluta om de grunder för inkomstprövat tillägg som angavs i motionen.

20. till Studiehjälp m. m. (F 3, utbildningsdepartementet) för budgetåret

Torsdagen den
27 mars 1980

Studiestöd m. m.

1980/81 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 1 500 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 906 500 000 kr..

1979/80:1186 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts

1. att riksdagen skulle uttala sig för att det nuvarande studiesociala stödet borde ersättas av studielön för alla studerande över 16 år och anhålla hos regeringen om förslag till genomförande av denna reform.

2. att riksdagen i avvaktan på en genomgripande reform hos regeringen skulle anhålla om förslag till ändring av det studiesociala stödet i enlighet med följande:

a. att det studiesociala stödet skulle göras enhetligt och att det skulle omfatta alla över 16 år.

b. att totalbeloppet höjdes till 200 % av basbeloppet.

c. att bidragsdelen höjdes till 25 % av basbeloppet.

d. att fribeloppet höjdes till 200 % av basbeloppet.

e. att barn tillägget höjdes till 50 % av basbeloppet och att det gjordes återbetalningsfritt.

f. att äktamakeprövningen omedelbart skulle slopas även på återbetalningssidan.

g. att en förändring och förbättring av återbetalningsreglerna skulle genomföras på ett sådant sätt att normalinkomstläget för en heltidsarbetande gjordes återbetalningsfritt och att återbetalningsbeloppet därefter ökade med stigande inkomst.

h. att en del av studieskulden, motsvarande årets tänkta återbetalning, skulle avskrivas de år inkomsten inte nådde upp till avgiftsgränsen.

i. att hela det återstående skuldbeloppet regelmässigt skulle avskrivas vid pensionering.

j. att inackorderingstillägget skulle utgå med 430 kr. per månad.

k. att det inkomstprovade liksom det behovsprövade tillägget skulle utgå med maximalt 275 kr..

l. att inkomstgränsen höjdes till 53 000 kr. för det inkomstprovade tillägget och till 61 500 kr. för det behovsprövade.

m. att åldersgränsen för erhållande av inkomstprovat tillägg skulle vara 16 år.

n. att vuxenstudiestödet i sin helhet skulle utgå som bidrag.

o. att åldersgränsen för erhållande av studiestöd höjdes till 60 år.

p. att ungdomsstuderande med resväg över 80 mil beviljades tio fria hemresor per år och att dessa fick företas med flyg.

q. att studiemedlen utbetalades en gång per termin även i fortsättningen, och

1979/80:1639 av Hans Nyhage m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen skulle

1. besluta avslå den i budgetpropositionen, bil. 12, föreslagna höjningen av timstudiestödet med tre kronor per timme.

2. besluta anvisa ett i jämförelse med innevarande budgetar oförändrat anslag om 67,5 milj. kr. till timstudiestöd, motsvarande 25 000 stöd om 90

timmar, samt

3. hos regeringen anhålla att reglerna för timstudiestödet snarast skulle ses över.

Nr 112

Torsdagen den
27 mars 1980

Studiestöd m. m.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. beträffande skattemedel från de beskattade vuxenstudiestöden med bifall till proposition 1979/80:100 och med avslag på motion 1979/80:1174 yrkande 1 godkänna att skattemedel från de beskattade vuxenstudiestöden inte längre tillfördes vuxenutbildningsavgiften.

2. godkänna vad som hade förordats om handläggningen av återbetalningspliktiga studiemedel till elever i gymnasial utbildning liksom handläggningen av återkrav av förlängt barnbidrag och studiehjälp.

3. beträffande medel till företagargorganisationerna för information om vuxenstudiestödet avslå motion 1979/80:1174 yrkande 7.

4. beträffande vuxenutbildningsnämndernas sammansättning avslå motion 1979/80:630 och motion 1979/80:825 yrkande 2.

5. beträffande utvärdering av vuxenutbildningsnämndernas verksamhet avslå motion 1979/80:825 yrkande 1.

6. godkänna att 17 100 000 kr. av de medel som tillföll statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1980/81 användes för att finansiera anslaget F 1. Centrala studiestödsnämnden m. m..

7. till Centrala studiestödsnämnden m. m. för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 57 738 000 kr..

8. godkänna att 6 900 000 kr. av de medel som tillföll statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1980/81 användes för att finansiera anslaget F 2. Ersättning till postverket och riksförsäkringsverket för deras handläggning av studiesocialt stöd.

9. till Ersättning till postverket och riksförsäkringsverket för deras handläggning av studiesocialt stöd för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 11 394 000 kr..

10. beträffande inackorderingstillägg med bifall till propositionen i motsvarande del och med avslag på motion 1979/80:1186 yrkandena 2 j och p anta 3 kap. 7 § förslaget till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349).

11. beträffande inkomstprövat tillägg med bifall till propositionen i motsvarande del och med avslag på motionerna 1979/80:1174 yrkande 19 och 1979/80:1186 yrkandena 2 k och l i motsvarande delar samt 2 m anta 3 kap. 10 § förslaget till lag om ändring i studiestödslagen.

12. beträffande behovsprövat tillägg med bifall till propositionen i motsvarande del och med avslag på motion 1979/80:1186 yrkandena 2 k och l i motsvarande delar anta 3 kap. 11 § förslaget till lag om ändring i studiestödslagen.

13. beträffande studiestöd för studerande som var omhändertagna för samhällsvård med bifall till motion 1979/80:1174 yrkande 18 och med avslag på propositionen i motsvarande del som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anför.

14. beträffande prövning mot fosterföräldrars ekonomi avsla propositionen såvitt avsåg förslaget till ändrad lydelse av 3 kap. 27 § studiestödslagen och motionen 1979/80:632.

15. beträffande prioritering inom studiehjälpen med bifall till motion 1979/80:1174 yrkande 17 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört.

16. med avslag på motion 1979/80:1174 yrkande 20 och med anledning av propositionens förslag till Studiehjälp m. m. för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 905 900 000 kr..

17. beträffande slopande av äktamakeprövningen vid beviljande av studiemedel med bifall till propositionen i motsvarande del och med avslag på motion 1979/80:1174 yrkande 14 anta förslaget till ändrad lydelse av 4 kap. 17 och 19 §§ studiestödslagen och förslaget om att 4 kap. 21 § andra stycket samma lag skulle upphävas.

18. beträffande fribelopp mot egen inkomst avsla motionerna 1979/80:1174 yrkande 13 och 1979/80:1186 yrkande 2 d.

19. beträffande förbättringar inom studiemedelssystemet m. m. avsla motion 1979/80:1186 yrkandena 1, 2 a-c, e-i och o.

20. beträffande utbetalning av studiemedel två gånger per termin med bifall till propositionen i motsvarande del och med avslag på motion 1979/80:486 och motion 1979/80:1186 yrkande 2 q anta 4 kap. 21 § i vad den inte hade behandlats under mom. 17 ovan och 4 kap. 23 § förslaget till lag om ändring i studiestödslagen.

21. beträffande paminneavgiften med bifall till motion 1979/80:1174 yrkande 15 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört om en höjning av avgiften.

22. med bifall till propositionens förslag och med avslag på motion 1979/80:1174 yrkande 16 till Studiemedel m. m. för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 2 304 600 000 kr..

23. beträffande bidragsdelen inom det särskilda vuxenstudiestödet avslå motion 1979/80:1186 yrkande 2 n.

24. beträffande dagstudiestödet med bifall till propositionen i motsvarande del och med avslag på motion 1979/80:1174 yrkandena 3 och 4 anta 6 kap. 6 § förslaget till lag om ändring i studiestödslagen.

25. beträffande timstudiestödet med bifall till propositionen i motsvarande del och med avslag på motion 1979/80:1174 yrkande 2 och motion 1979/80:1639 yrkande 1 anta 5 kap. 4 § förslaget till lag om ändring i studiestödslagen.

26. beträffande medel till timstudiestödet avsla motion 1979/80:1639 yrkande 2.

27. beträffande översyn av timstudiestödet avsla motion 1979/80:1639 yrkande 3.

28. anta det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i studiestödslagen i vad det inte hade behandlats under mom. 10-12, 14, 17, 20, 24 och 25 ovan med den ändring i ingressen som föranleddes av utskottets hemställan i mom. 14.

29. beträffande medel till företagargenerationerna för uppsökande verksamhet på arbetsplatser m. m. avsla motion 1979/80:1174 yrkande 8.

30. beträffande bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser m. m. med bifall till propositionens förslag avsla motion 1979/80:1169 och motion 1979/80:1174 yrkandena 5 och 6.

31. med bifall till propositionens förslag och med avslag på motion 1979/80:1174 yrkande 9 a godkänna att 555 300 000 kr. av de medel som tillföll statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1980/81 användes för att finansiera anslaget F 5. Vuxenstudiestöd m. m..

32. med bifall till propositionens förslag och med avslag på motion 1979/80:1174 yrkande 9 b till Vuxenstudiestöd m. m. för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 555 300 000 kr..

33. beträffande timersättningens belopp avsla motion 1979/80:1174 yrkande 10.

34. med bifall till propositionens förslag och med avslag på motion 1979/80:1174 yrkande 11 i motsvarande del godkänna att 8 700 000 kr. av de medel som tillföll statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1980/81 användes för att finansiera anslaget F 6. Timersättning vid grundutbildning för vuxna.

35. med bifall till propositionens förslag och med avslag på motion 1979/80:1174 yrkande 12 till Timersättning vid grundutbildning för vuxna för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 28 000 000 kr..

36. med bifall till propositionens förslag och med avslag på motion 1979/80:1174 yrkande 11 i motsvarande del godkänna att medlen från vuxenutbildningsavgiften fördelades på det sätt som framgick under anslagen Centrala studiestödsnämnden m. m., Ersättning till postverket och riksforsäkringsverket för deras handläggning av studiesocialt stöd, Vuxenstudiestöd m. m. samt Timersättning vid grundutbildning för vuxna.

37. till Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kr..

38. till Bidrag till hälso- och sjukvård för studerande för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 2 795 000 kr.

Följande tio reservationer hade avgivits av Sven Aspling, Helge Karlsson, Doris Håvik, Börje Nilsson, Ralf Lindström, Lars-Åke Larsson och Lars-Erik Lövdén (alla s):

1. *beträffande vuxenstudiestödet*, vari reservanterna ansett att utskottet under l. 24–25 och 30–32 bort hemställa

att riksdagen skulle

1. beträffande skattemedel från de beskattade vuxenstudiestöden med bifall till motion 1979/80:1174 yrkande 1 avslå förslaget i proposition 1979/80:100 om att skattemedel från de beskattade vuxenstudiestöden inte längre tillfördes vuxenutbildningsavgiften.

24. beträffande dagstudiestödet med bifall till motion 1979/80:1174

yrkandena 3 och 4 och med anledning av propositionen i motsvarande del anta 6 kap. 6 § förslaget till lag om ändring i studiestödslagen i den lydelse reservanterna föreslagit.

25. beträffande timstudiestödet med bifall till motion 1174 yrkande 2 och med avslag på motion 1979/80:1639 yrkande 1 samt med anledning av propositionen i motsvarande del anta 5 kap. 4 § förslaget till lag om ändring i studiestödslagen i den lydelse reservanterna föreslagit.

30. beträffande bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser m. m. med bifall till motion 1979/80:1174 yrkandena 5 och 6 och med avslag på motion 1979/80:1169 samt med anledning av propositionen i motsvarande del som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört.

31. med bifall till motion 1979/80:1174 yrkande 9 a och med avslag på propositionen i motsvarande del godkänna att 572 300 000 kr. av de medel som tillföll statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1980/81 användes för att finansiera anslaget F 5. Vuxenstudiestöd m. m..

32. med bifall till motion 1979/80:1174 yrkande 9 b och med avslag på propositionen i motsvarande del till Vuxenstudiestöd m. m. för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 572 300 000 kr.,

2. beträffande medel till företagarorganisationerna för information om vuxenstudiestödet, vari reservanterna ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen skulle med bifall till motion 1979/80:1174 yrkande 7 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört,

3. beträffande inkomstprövat tillägg, vari reservanterna ansett att utskottet under 11 bort hemställa

att riksdagen skulle med bifall till motion 1979/80:1174 yrkande 19 och med anledning av motion 1979/80:1186 yrkande 2 l i motsvarande del samt med avslag på propositionen i motsvarande del och motion 1979/80:1186 yrkande 2 k i motsvarande del och yrkande 2 m dels anta 3 kap. 10 § förslaget till lag om ändring i studiestödslagen, dels som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört om inkomstgränserna.

4. beträffande medelsanvisning till anslaget Studiehjälp m.m., vari reservanterna – under förutsättning av bifall till reservation 3 – ansett att utskottet under 16 bort hemställa

att riksdagen skulle med bifall till motion 1979/80:1174 yrkande 20 och med anledning av propositionen i motsvarande del till Studiehjälp m. m. för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 906 500 000 kr.,

5. beträffande slopande av äktamakeprovnings vid beviljande av studie-medel, vari reservanterna ansett att utskottet under 17 bort hemställa

att riksdagen skulle med bifall till motion 1979/80:1174 yrkande 14 avslå propositionen såvitt avsåg förslaget till ändrad lydelse av 4 kap. 17 och 19 §§

studiestödslagen och förslaget om att 4 kap. 21 § andra stycket samma lag skulle upphävas.

Nr 112

Torsdagen den
27 mars 1980

6. *beträffande fribelopp mot egen inkomst*, vari reservanterna ansett att utskottet under 18 bort hemställa

att riksdagen skulle med bifall till motion 1979/80:1174 yrkande 13 och med anledning av motion 1979/80:1186 yrkande 2 d anta av reservanterna föreslagen lydelse av 4 kap. 16 och 19 §§ studiestödslagen.

7. *beträffande medelsanvisning till anslaget Studiemedel m. m.*, vari reservanterna ansett

a. – under förutsättning av bifall till reservation 5 – att utskottet under 22 bort hemställa

att riksdagen skulle med anledning av motion 1979/80:1174 yrkande 16 och propositionen i motsvarande del till Studiemedel m. m. för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 2 292 600 000 kr.,

b. – under förutsättning av bifall till reservation 6 – att utskottet under 22 bort hemställa

att riksdagen skulle med anledning av motion 1979/80:1174 yrkande 16 och propositionen i motsvarande del till Studiemedel m. m. för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 2 321 600 000 kr.,

c. – under förutsättning av bifall till reservationerna 5 och 6 – att utskottet under 22 bort hemställa

att riksdagen skulle med bifall till motion 1979/80:1174 yrkande 16 och med avslag på propositionen i motsvarande del till Studiemedel m. m. för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 2 309 600 000 kr.,

8. *beträffande medel till företagargenerationerna för uppsökande verksamhet på arbetsplatser m. m.*, vari reservanterna ansett att utskottet under 29 bort hemställa

att riksdagen skulle med bifall till motion 1979/80:1174 yrkande 8 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört.

9. *beträffande timsättning vid grundutbildning för vuxna*, vari reservanterna ansett att utskottet under 33, 34 och 35 bort hemställa

att riksdagen skulle

33. beträffande timsättningens belopp med bifall till motion 1979/80:1174 yrkande 10 och med avslag på propositionen i motsvarande del som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört.

34. med bifall till motion 1979/80:1174 yrkande 11 i motsvarande del avslå propositionens förslag om att 8 700 000 kr. av de medel som tillföll statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1980/81 användes för att finansiera anslaget F 6. Timsättning vid grundutbildning för vuxna.

Studiestöd m. m.

35. med bifall till motion 1979/80:1174 yrkande 12 och med avslag på propositionen i motsvarande del till Timersättning vid grundutbildning för vuxna för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 28 500 000 kr.,

Studiestöd m. m.

10. *beträffande fördelning av medel från vuxenutbildningsavgiften*, vari reservanterna – under förutsättning av bifall till reservation 9 – ansett att utskottet under 36 bort hemställa

att riksdagen skulle med bifall till motion 1979/80:1174 yrkande 11 i motsvarande del och med anledning av propositionen i motsvarande del godkänna att medlen från vuxenutbildningsavgiften fördelades på det sätt som framgick under anslagen Centrala studiestödsnämnden m. m., Ersättning till postverket och riksförsäkringsverket för deras handläggning av studiesocialt stöd samt Vuxenstudiestöd m. m.

RALF LINDSTRÖM (s):

Herr talman! Det studiesociala stödet och samhällets insatser för folkbildning och vuxenutbildning har som ett av sina syften att brygga över utbildningsklyftorna. Även om det finns en rad faktorer som påverkar ungas och vuxnas studiebenägenhet och utbildningsval, kan man inte bortse från att ekonomiskt stöd är ett av de instrument som samhället förfogar över. Det är mot den bakgrunden beklämmande med de angrepp som den borgerliga regeringen och dess lydiga vapendragare i socialförsäkringsutskottet nu har riktat mot vuxenutbildning, folkbildning och studiestöd.

Studiecirkelverksamheten skall således inte få öka i omfattning nästa verksamhetsår.

Statsbidragen till studiecirklar, studieförbund och det folkrörelseanknutna kulturarbetet höjs med belopp som väsentligt understiger inflationstakten. Därmed urholkas dessa bidrags värde.

Kommer dessa angrepp att lyckas, betyder det stora svårigheter för studieförbunden, väsentligt höjda deltagaravgifter för cirkelstudier, med åtföljande nedgång i vuxenstuderandet, eller kanske en direkt, studieförbunden påtvingad ransonering av cirkelstuderandet.

Man frågar sig: Är det möjligen så, att den borgerliga regeringen är rädd för att allt fler genom folkbildningsverksamheten får vidgade vyer, bättre insikt och större möjligheter att se falskheten och egoismen i det borgerliga budskapet och i den borgerliga politiken? Tycker kanske utbildningsministern att nu kan jobbarna och tjänstemännen tillräckligt? Åtgärderna pekar i den riktningen. Nu är det tid att stoppa upp, anses det tydligen.

I det betänkande från socialförsäkringsutskottet som nu behandlas fullföljs dessa attacker från den borgerliga utskottsmajoriteten. Det har då inte funnits mycket till praktisk samförståndsvilja från den borgerliga sidan när det gäller att slå vakt om de sämre ställdas utbildningsmöjligheter.

De borgerliga föreslår för det första: Studiestödet till vuxna minskas genom att skatten på vuxenstudiestöden inte längre skall tillgodoföras olika vuxenutbildningsändamål. Det är fråga om betydande belopp som därmed frántas löntagarna.

När riksdagen år 1975 genomförde vuxenutbildningsreformen, skedde det efter ett långt utredningsarbete med deltagande från bl. a. partier och fackliga organisationer. Löntagarorganisationerna förklarade sig då beredda att avsätta lönemedel för att få reformen genomförd. En särskild vuxenutbildningsavgift infördes.

Vuxenstudiestöden är skattepliktiga och inbringar extra skattemedel till stat och kommun. De har hittills schablonmässigt återbetalats till vuxenutbildningsstödet, ett system som fungerat väl.

Nu föreslår regeringen och utskottets borgerliga majoritet således att dessa skattemedel inte som hittills skall få användas till vuxenutbildningsändamål. Så drar man åt svångremmen på löntagarna och tar över, formligen stjälar deras pengar – pengar som avsatts vid lönerörelser för att ge lågutbildade i den egna gruppen möjlighet till kompletteringsstudier.

Att den borgerliga regeringen och borgerliga riksdagsmän på detta sätt hoppar på löntagarna är egentligen inte förvånande. Det har vi blivit vana vid sedan vi fick en borgerlig regering. Mer överraskande är att kommunisterna i riksdagsmotioner inte haft *något* att säga om att de borgerliga drar in löntagarnas vuxenutbildningspengar. Kommunisterna har ju haft spenderbyxorna på sig när det gäller t. ex. akademikergruppen. Utbildningsbehoven hos arbetarna på fabriksgolvet är man tydligen mindre intresserad av från vpk-håll numera.

Jag yrkar därmed bifall till reservationerna nr 1 och 10.

De borgerliga vidhåller för det andra att företagorganisationerna för sina utbildningsändamål skall få pengar från de medel som kommer in via vuxenutbildningsavgiften. Man använder således löntagarnas pengar för företagarnas ändamål. Egenföretagarna betalar ingen vuxenutbildningsavgift. Det vore rimligt att de gjorde det. Så länge det inte sker kan vi inte godta att *de* förbrukar vuxenutbildningspengar.

Jag yrkar därför bifall till reservationerna 2 och 8.

Den borgerliga regeringen och utskottsmajoriteten har för det tredje föreslagit att invandrarnas möjligheter att få delta i den grundläggande s. k. alfabetiseringsundervisningen skall vägas mot andra vuxnas utbildningsbehov. Deras studiestöd skall nämligen i framtiden till en del bekostas ur den vuxenutbildningsavgift som betalas av de anställdas löner.

Man för här in ett helt nytt ändamål inom vuxenutbildningsavgiften, för nästa år en kostnad på ca 9 milj. kr. Grundutbildningen för vuxna riktar sig till de grupper, oftast invandrare, som helt saknar de mest elementära skolkunskaperna. Man kan räkna med att det även i framtiden blir en stor grupp som behöver denna utbildning. Vi anser att dessa människor inte skall behöva konkurrera med andra vuxna för att få sina utbildningsbehov tillgodosedda.

Jag noterar att vpk inte heller här reagerat mot de borgerligas angrepp på invandrarnas utbildningsmöjligheter.

Vi socialdemokrater anser att studiestödet även framöver skall finansieras med budgetmedel. Jag yrkar därför bifall till reservation 9.

För det fjärde vill regeringen försäkra studiestödet till studerande i

gymnasieskolan med ensamstående förälder. Det är det mest upprörande förslaget från de borgerliga i det här betänkandet.

Inkomstprövat tillägg kan nu utgå med oreducerat bidrag vid en inkomst om 38 000 kr. För ensamstående föreslår regeringen en sänkning till 30 000 kr. I klartext betyder det här en minskning av studiestödet i dessa familjer med ca 1 000 kr. om året. Det är således inte fråga om småsummor för dessa familjer. Att märka är att det här gäller på studiestödsområdet.

Lägger vi därtill effekterna av regeringens förslag på bostadsbidragsområdet, som vi diskuterade vid behandlingen av civilutskottets betänkande nyss, blir konsekvenserna ännu större.

Birgitta Dahl har utförligt och med stark argumentation redovisat vårt partis inställning i den här frågan. Jag instämmer helt i vad hon har sagt och behöver inte upprepa argumenten, även om det skulle vara bra att göra det. Birgitta Dahl lyckades inte få de borgerliga ledamöterna att ta reson i frågan. Jag tror mig inte om att lyckas bättre. Partipiskan viner.

Behandlingen av denna grupp, som redan drabbats hårt av den borgerliga politiken, står i skarp kontrast till förslaget om att slopa äktamakeprövningen i studiemedelssystemet. Där ger de borgerliga, utan att blinka, ca 20 000 kr. om året – varav 2 000 kr. i rent bidrag – till familjer med inkomster över 150 000 kr. Även om man kan hävda jämställdhetsskäl för detta förslag, kan det ur fördelningssynpunkt anses helt förkastligt i nuvarande budgetläge.

Den ensamstående familjen med ca 40 000 kr. i årsinkomst som har ett barn i gymnasieskolan mister alltså, tillsammans med vad som följer av förslaget om bostadsbidragen, upp till 2 500 kr. om året. Familjen där den ena maken tjänar 150 000 kr. och mer och den andra studerar, får ett tillskott på ytterligare 20 000 kr. om året. Det här är borgerlig fördelningspolitik i sin prydno. Skall vi kalla det ett skolexempel?

Vi socialdemokrater vill inte vara med om dessa förslag. Jag yrkar bifall till reservationerna 3, 4 och 5.

Om man från den borgerliga sidan hade önskat göra en förbättring för de högskolestuderande, där vi under de borgerliga oppositionsåren hörde många fagra löften, borde man enligt vår mening i stället för borttagandet av äktamakeprövningen ha valt att göra en förbättring av reglerna när det gäller fribelopp mot egen inkomst. De slår i dag hårt både mot heltidsstuderande som feriearbetar och mot deltids- och korttidsstuderande. Vi har från socialdemokratisk sida föreslagit justeringar i dessa regler som skulle underlätta för de studerande att kombinera studier och arbete. På den punkten har vi inte mött någon förståelse från de borgerligas sida.

Jag yrkar bifall till de socialdemokratiska reservationerna 6 och 7.

Som framgår av vad jag sagt har vi socialdemokrater på en rad punkter reagerat mot den borgerliga nedrustningspolitiken när det gäller studiestödet och folkbildningen. Vi har i våra reservationer föreslagit justeringar uppåt för tim- och dagstudiestöden liksom höjningar av anslagen till utbildningen av uppsökare och till den uppsökande verksamheten på arbetsplatserna. Vi har genom omfördelningar i regeringens utgifts- och inkomstförslag visat hur vi vill finansiera våra förslag.

Det är inga stora genomgripande förändringar vi föreslår – dessa menar vi bör anstå så länge studiestödsutredningen arbetar. Men det är förslag till åtgärder som skulle ha stor betydelse för enskilda människor.

Vi vill på det här viset, även i en ekonomisk kris, värna om de svagaste och mest utsatta grupperna i vårt samhälle.

Herr talman! Jag yrkar alltså bifall till samtliga reservationer som är fogade till utskottsbetänkandet.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

RAUL BLÜCHER (vpk):

Herr talman! "Utbildningen i dagens samhälle borde vara en rättighet och inte ett privilegium. Den kan därför inte bara bestå i en uttalad målsättning eller några tjugusiga formuleringar på ett papper, den måste existera i realiteten och för alla."

Så inleds vpk:s motion nr 1186 om ändrade bestämmelser för det statliga studiestödet.

När det gäller studiestödet framträder tydligt en skillnad mellan ord och handling, och det borde vara en angelägen och brådskande uppgift för kammaren att se till att verkligheten angrips och förändras så att den stämmer överens med orden.

I de politiska partiernas program finns åtskilligt att hämta när det gäller tjugusiga formuleringar: Socialdemokraterna kräver kostnadsfri undervisning och att ekonomiska hinder för utbildningen skall undanröjas, och i 1969 års jämlikhetsrapport antydde justeringar av studiemedelssystemet som skulle innebära att studiemedlen skulle komma att fungera som studielön. Folkpartiet kräver rätt till utbildning för var och en efter förmåga och fallenhet. Ekonomiska och geografiska hinder för utbildningen skall undanröjas. Studielån på gynnsamma villkor krävs också i folkpartiets program. Centerpartiet förklarar att det är samhällets uppgift att svara för utbildningsorganisationen och undanröja hinder av ekonomisk, social och geografisk art, som begränsar den enskildes möjligheter att begagna sig av rätten till utbildning. Moderata samlingspartiet säger att samhället skall erbjuda varje medborgare en utbildning som svarar mot hans intressen och anlag.

Verkligheten är en annan än vad partiernas stolta deklARATIONER talar om. Undersökningar visar att den sociala snedrekryteringen till högskolan bara ökar. Vi är tillbaka vid samma andel studerande från arbetarhem som vid 1960-talets början, när studiemedelsreformen tillkom. Detta bekräftas bl. a. av undersökningar utförda av statistiska centralbyrån. Grundskolans sätt att fungera – en sortering efter samhällsklass – och betygens verkningar bär delvis skulden för denna snedrekrytering. Men en annan viktig orsak är den ekonomiska situation som gäller för flertalet studerande. Lånesystemet sådant det är i dag avskräcker många från högre studier – man tar inte risken att drabbas både av misslyckade studier och av en hög studieskuld. Den

effekten förstärks av att detta samhälle inte kan ge arbete åt alla.

Redan själva utformningen av krångliga, svåröverskådliga och delvis obegripliga regler för studiestödet har en sådan avskräckande verkan för den som annars skulle vilja studera.

Därför behöver vi i dag ett enhetligt utformat studiestöd. Det vore också rimligt att det gällde för alla som har fyllt 16 år. Det är dessutom orimligt att den som studerar skall leva på en nivå som ligger långt under genomsnittet. I dag motsvarar det maximala studielånet, inberäknat bidragsdelen, en lön på mindre än 2 500 kr. i månaden. Det skulle krävas en höjning av studiemedlen till 200 % av basbeloppet för att de studerande skall få del av samma standardökning som *låginkomsttagarna* har fått under det årtionde som studiestödet har varit i funktion.

Men, herr talman, en höjning till 200 % av basbeloppet leder också till en ökad skuld för den enskilde, om man inte samtidigt ändrar reglerna inom studiemedelssystemet. Ett sätt att minska skuldbördan är att höja bidragsdelen till 25 % av totalbeloppet. Ett annat sätt är att kraftigt förbättra återbetalningsreglerna med syftet att på sikt få en studielön för alla studerande över 16 år. Om man fastställer en normalinkomst för en heltidsarbetande och låter den normalinkomsten vara gräns för återbetalningsskyldighet för studielån, bidrar detta till ett sådant resultat. Den som i dagens penningvärde tjänar mindre än t. ex. 65 000 kr. om året skulle med en sådan regel slippa betala igen skulden.

Jag talade inledningsvis om ord och handling och pekade på klyftan mellan vad partierna säger och hur studiestödet i dag fungerar. Nu är det givet att vi inte kan omsätta ord i handling utan att det kostar pengar. Vi har i dag hamnat i en politisk vardag där så gott som alla angelägna förändringar och förbättringar, även sådana som det skulle kunna nås en bred politisk enighet om, avvisas med "hänsyn till det rådande statsfinansiella läget". Man kan fråga sig om socialförsäkringsutskottet med den hänvisning till det statsfinansiella läget som återfinns på s. 25 i betänkande 12 höjer ett varnande finger också till den sittande studiestödsutredningen: Kom inte med några förslag som kostar samhället pengar!

Men när miljarder har gått från statskassan till privata bolag och när höginkomsttagare har fått skattelättnader, så har det också påverkat det statsfinansiella läget. Och en övergripande debatt om vad statsfinanserna skall användas till, politikens inriktning, vilka som skall gynnas och vilka som skall stå tillbaka måste vi ju också föra i samband med den debatt som förs på olika områden. Det är anledningen till att vänsterpartiet kommunisterna i motion 1186 lägger fram en rad krav som kostar pengar och som kraftigt skulle förbättra de studerandes ekonomiska och sociala situation och motverka snedrekryteringen till högre studier. Detta är en del i en samhällsekonomisk strategi med syfte att ge förbättringar för de många i samhället – i fullt medvetande om att detta inte kan nås utan att profitintressen och privilegier naggas i kanten.

Den samlade effekten av vpk:s förslag i riksdagen och dess verkningar på samhällsekonomin berördes i gårdagens debatt om stödet till barnfamiljerna

i ett replikskifte mellan Gabriel Romanus och Inga Lantz. I dag togs denna fråga på nytt upp, denna gång av bostadsminister Birgit Friggebo. Vi kan föra den debatten hur många gånger som helst – den började för snart tre veckor sedan, och det var socialdemokraterna som öppnade debatten med oss. Men det går ganska trögt när replikerna kommer tungt, långt i efterhand, och samma argument upprepas. Det skulle också föra för långt att i varje fråga på nytt ta upp denna debatt.

Ralf Lindström talade om vuxenstudiestöden och tog vår underlåtenhet att i en motion ta upp dessa frågor till intäkt för att vi skulle vara av olika meningar. Jag finner ingen anledning att bemöta detta. Vi är av samma uppfattning – det kommer att visa sig vid voteringen. Och denna underlåtenhet må väl förlåtas en liten partigrupp som inte har möjlighet att i motionerna täcka in alla förslag.

Om kammaren skulle bifalla motion 1186, skulle det självfallet få samhällsekonomiska följder. Fördelningen kommer att påverkas, i detta fall till förmån för landets studerande.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag nu har anfört vill jag yrka bifall till motion 1979/80:1186 av Lars Werner m. fl. i dess helhet.

RALF LINDSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag brukar inte gå upp i replik mot vpk så värst ofta. Ändå vill jag nu peka något på hur vpk jobbar och var de har sina intressen. Jag skall gå igenom vpk:s motionsförslag med anledning av studiestödsavsnittet i budgetpropositionen.

På studiemedelsområdet, dvs. när det gäller studier på företrädesvis eftergymnasial nivå vid högskolor och universitet, har vpk föreslagit stora förbättringar. Man vill höja totalbeloppet i studiemedelssystemet med 43 %. Man vill höja bidragsdelen i samma system med 110 %. Man vill höja fribeloppet mot egen inkomst med 260 %, höja barntillägget med 100 % och göra det återbetalningsfritt, slopa äktamakeprövningen vid återbetalning, vilket mest skulle gynna hemmafruar. Man vill väsentligt öka möjligheten att få studiemedelsskulder avskrivna, m. m.

Detta skulle betyda utökade kostnader för statskassan på lågt räknat 1,5 miljarder. Det är 1,5 miljarder av de 100 miljarder som vpk i årets motioner ökar budgetunderskottet med, om deras motioner skulle gå igenom. Vpk är alltså mycket aktivt på studiemedelsområdet.

På studiehjälpsområdet är det sämre. Där har vpk motionerat om högre inackorderingstillägg, fria flygresor för vissa elever och en utökning av kretsen som skall vara berättigad till inkomstprövat och behovsprövat tillägg.

På vuxenstudiestödsområdet, som den borgerliga regeringen så frejdigt ger sig in på med försämringsåtgärder, har vpk kostat på sig två förslag – förslag som skulle gynna två mycket små grupper studerande om de gick igenom.

Man kan inte annat än förvåna sig över vpk:s agerande och aktivitet på studiestödsområdet. År efter år kommer man med motioner och stor

aktivitet för att ge mycket bättre ekonomiska förhållanden till studerande i eftergymnasial utbildning – i många fall säkert bättre förhållanden än vad förvärvsarbetande lyckas släpa ihop till. Samtidigt har man några slarvigt framkastade ändringsförslag på studiehjälpsområdet och vuxenutbildningsområdet, de studieområden där det vanligtvis finns barn från arbetarhem och tidigare lågutbildade arbetare.

Får jag fråga Raul Blücher: Har akademikerna helt tagit över vpk-gruppen? Hur är det med kontakten med arbetarklassen, med dem som ni brukar kalla det arbetande folket?

RAUL BLÜCHER (vpk) replik:

Herr talman! Ja, Ralf Lindström, om vi vill bryta snedrekryteringen genom att öka de studiesociala resurserna tror jag inte vi kommer någon vart genom att i denna debatt spela ut de studerande mot löntagarna i landet. Så enkel är inte denna fråga, och det vore helt fel att föra debatten på ett sådant sätt.

De krav som vi har rest i vår motion är berättigade, om man vill komma till rätta med snedrekryteringen. Vi har utformat förslagen tillsammans med de studerandes organisationer. På många punkter sammanfaller våra förslag med sådana som de studerande själva framfört. Att detta skulle vara någon eftergift åt speciella akademiska intressen är en mycket märklig tolkning av Ralf Lindström. Det är ju för att möjliggöra för barn från arbetarhemmen att i ökad utsträckning studera vid högskolorna som vi lägger fram de här förslagen. Man blir väl inte plötsligt ett helt annan människa när man sätter sin fot på högskolan? Man får väl inte plötsligt en helt annan klasstillhörighet när man börjar studera?

RALF LINDSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Vad jag främst ville visa var vilka intressen vpk har på stuðiestödsområdet.

Raul Blücher säger att de förslag som framförts är berättigade, och det kan jag hålla med om. Men vi måste naturligtvis hela tiden ta hänsyn till hur mycket pengar vi kan avsätta för detta, hur mycket vi har råd med, och därefter får man prioritera. Vi måste försöka fördela de här pengarna rättvist.

Vi skall möjliggöra för arbetarbarn att studera vid högskolorna, säger Raul Blücher vidare. Det skall vi göra, men vi måste först möjliggöra för dem att gå den gymnasiala skolan. Det är viktigare att först och främst se till att de har möjlighet att gå igenom gymnasieskolan. Det är ju först därefter man kan studera vid högskolan.

Jag tycker också att det är mycket berättigat att de vuxna som tidigare inte haft möjlighet att läsa vid gymnasium eller högskola skall ges den möjligheten genom vuxenutbildningsstödet. Vpk har inte heller där samma intresse som vi, det märks tydligt.

RAUL BLÜCHER (vpk) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en motfråga till Ralf Lindström: Vart tog det gamla socialdemokratiska kravet om studielön vägen? Som jag sade i mitt tidigare inlägg upprepades kravet i den s. k. jämlikhetsrapporten från SAP och LO 1969, där man hade modifierat det något men där man i alla fall ställde i utsikt socialdemokratiska förslag om att göra om det studiesociala systemet så att det fungerade som en studielön.

Det handlar om allvarliga saker. Snedrekryteringen har tagit ny fart sedan studiemedelsreformen genomfördes. Det blev en förbättring under 1960-talet, men sedan har snedrekryteringen ökat igen. Det är fortfarande så att 80 % av de högskolestuderande kommer från socialgrupp 1, som man kallar det i sådana här sammanhang, och bara 10 % från socialgrupp 3.

Att man skall ha ett studiesocialt stöd också när det gäller gymnasieskolan är en självklarhet. Jag ser inte heller här någon motsättning, och jag ser över huvud taget inte någon principiell motsättning mellan vårt förslag och syftena bakom äldre socialdemokratiska krav. Jag förstår inte varför vi alls skall föra den här diskussionen.

NILS CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Om man skalar bort en del rutinmässigt ovetat mot regeringen och socialförsäkringsutskottets borgerliga majoritet, så finns det mycket i det som Ralf Lindström sade i sitt första anförande som vem som helst kan instämma i. Det finns ingen ledamot i socialförsäkringsutskottet som känner någon nämnvärd entusiasm över årets betänkande om studiestödet. Hur skulle man kunna göra det? Det rymmer inga krafttag, inga stora reformer. Och visst är det så att mycket av det som har föreslagits från socialdemokratiskt håll är sådant som många av oss gärna skulle vilja vara med om att genomföra. Det är bara det eländet att vi inte har råd. Någonstans måste man hålla igen. Jag tycker ändå inte att det är riktigt att beskriva propositionen och majoritetsbetänkandet som någon sorts våldsamt attack på de studerande. En riktigare beskrivning är väl ändå att man, med de begränsade resurser som har kunnat avdelas för ändamålet, har försökt att åtminstone hålla nivåerna någorlunda oförändrade, så att ingen drabbas av stora försämringar. Det är förvisso ett prosaiskt resultat, och som sagt, inte mycket att vara entusiastisk över.

På några punkter skulle vi som tillhör majoriteten knappast ha velat vara med om att bifalla de socialdemokratiska förslagen ens om vi hade vetat att pengarna fanns i överflöd. Detta gäller kanske framför allt det förslag som ingår i reservation nr 1, som går ut på en höjning av det s. k. timstudiestödet till vuxenstudier med ytterligare ett par kronor – till 35 kr. – utöver den höjning som har föreslagits i propositionen. Det kan inte vara meningen att man vid ledighet för studier skall uppbära nämnvärt högre timpenning än när man står kvar i arbetet. Redan med de belopp som utgått i dag lär den effekten icke vara ovanlig. Med en höjning till 33 kr., som föreslagits av regeringen, blir den knappast mindre vanlig, men med en ytterligare höjning till 35 kr., som föreslagits i reservationen, skulle denna effekt kanske t. o. m.

bli mycket vanlig. Vi kan inte se något skäl att verka för detta. Det är också betecknande att det finns motioner där det yrkas avslag även på den höjning som föreslagits av regeringen. Utskottet har tyckt att det kunde vara en rimlig avvägning att stanna någonstans mittemellan ytterligheterna och tillstyrkte ett förslag som regeringen lagt fram.

De socialdemokratiska ändringsförslagen skulle netto medföra en utgiftsökning på 22–23 milj. kr. Att det har stannat vid den summan beror endast på att man har tagit tillbaka en del. Man har gjort det genom att yrka avslag på förslaget om att äntligen avveckla den s. k. äktamakeprövningen i studiemedelssystemet. Det är, för att något omvänt citera Ralf Lindströms eget uttryck, socialdemokratisk jämställdhetspolitik i sin prydno. Jag trodde att vi hade varit överens i riksdagen om att den här ganska fula fläcken på svensk jämställdhetspolitik skulle slutgiltigt utplånas. Det har regeringen föreslagit och det har utskottsmajoriteten biträtt: så icke socialdemokraterna i sin reservation. De vill ta 12 miljoner av jämställdhetsmedel för att minska underskottet i sin egen budget.

Om Raul Blücher och vpk är kanske inte så mycket att säga.

Socialdemokraterna förbrukar 22 miljoner netto som vi andra inte har ansett oss ha råd med denna gång. Vi vill bl. a. avvakta studiestödsutredningen för att se vad som därefter kan göras. Det finns, Raul Blücher, ingen pekpinne till studiestödsutredningen att den inte får lov att kosta några pengar. Vi får väl se vad den förklarar. Men när man hör Raul Blücher och läser vpk:s motion ser man verkligen miljonerna rulla hundratal efter hundratal. Det är nog inte någon riktig mening med att ta upp en debatt om sådana förslags inverkan på samhällsekonomin. Det behövs inte. Det grövsta ögonmått räcker till att avgöra att detta ligger långt utanför varje seriös debatt i det ekonomiska läge som vi har i landet i dag.

Herr talman! Jag nöjer mig med detta och yrkar bifall till socialförsäkringsutskottets hemställan i alla dess 38 punkter.

RALF LINDSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Nils Carlshamre pekade på det elände som vi lever under, att vi inte har råd. Han säger att vårt förslag är en våldsam attack. Jag skulle vilja fråga Nils Carlshamre: När man ändå satsar litet, varför satsar man då på dem som minst behöver det? Jag avser jämställdhetsutskottets förslag på studerande som har make som tjänar över 150 000 kr. Jag tycker inte det är det som vi nu skall satsa pengar på.

Sedan, herr talman, har jag roat mig med att titta tillbaka litet i socialförsäkringsutskottets betänkanden på studiestödsområdet fr. o. m. 1973 och till 1979, sammantaget en ganska upplysande läsning. När riksdagen 1973, 1974 och 1975 behandlade studiestödet reserverade sig folkpartiet och vpk för en höjning av totalbeloppet i studiemedelssystemet från 140 % till 150 % av basbeloppet. Det är f. n., i likhet med då, 140 %. Moderaterna, folkpartiet och vpk reserverade sig för en höjning av bidragsdelen i studiemedelssystemet till 25 % av totalbeloppet. Denna ville man också ha värdesäkrad. Moderaterna och folkpartiet reserverade sig då också för en

höjning av fribeloppet mot egen inkomst till 55 % av basbeloppet.

Efter regeringsövertagandet 1976 har folkpartiet inte tagit något initiativ till förbättringar i den här riktningen. Moderaterna i utskottet upphörde även de att kräva dessa förbättringar efter regeringsskiftet 1976. Åren 1977 och 1978 teg man still. Men 1979, när moderaterna agerade utanför regeringen, reserverade man sig plötsligt åter för en höjning av totalbeloppet till 150 % av basbeloppet. Man föreslog också ett planmässigt genomförande av en successiv höjning upp till 180 %. Nu, när moderaterna återigen i regeringsställning har möjligheter att aktivt påverka utvecklingen, då har intresset plötsligt svalnat. I år ser vi i betänkandet inga reservationer från moderaterna.

Det här är alltså, Nils Carlshamre, den nya högerpolitiken, den som nu kallas moderatpolitik. Den följer väl konjunkturen – inte den ekonomiska konjunkturen utan den politiska konjunkturen. I oppositionställning framställer man många populära förslag. I regeringsställning blir dessa förslag luft. Avslöjande är det i varje fall.

HANS NYHAGE (m):

Herr talman! I budgetpropositionen föreslås att bidraget till uppsökande verksamhet på arbetsplatser skall räknas upp med 4 milj. kr. från 22 milj. kr. till 26 milj. kr. och att bidraget till utbildning av fackliga studieorganisatörer skall höjas med 1 milj. kr. till 9 milj. kr. Detta innebär en höjning av de båda anslagen med 18 resp. 12,5 %. Socialförsäkringsutskottet biträder förslagen.

Dessa höjningar skall ses mot bakgrund av det mycket kärva ekonomiska läge som råder i vårt land. På område efter område tvingas vi till stor återhållsamhet. Hur ofta måste vi inte säga nej till mycket måttliga anslagshöjningar på för oss angelägna områden under återopande av att pengarna saknas? Varenda en av ledamöterna i denna kammare torde ha upplevt detta i sina resp. utskott.

Med all respekt för att det här rör sig om ett för många människor mycket viktigt område, så kan jag dock inte anse det vara så speciellt viktigt att vi nu måste höja redan betydande anslag med stora belopp. På de ifrågavarande områdena har skett mycket kraftiga höjningar under de senaste åren, något som saknar motstycke på de flesta andra områden.

Med hänsyn till det ansträngda budgetläget och till det förhållandet att det redan utgår mycket betydande anslag skulle det ha varit naturligt att yrka bifall till motion 1169, innebärande att de ifrågavarande bidragen skall utgå med oförändrade belopp, dvs. 22 milj. kr. resp. 8 milj. kr., också under budgetåret 1980/81. Dock avstår jag vid det här tillfället från att ställa något yrkande.

I budgetpropositionen föreslås också att timstudiestödet skall höjas med 3 kr. från 30 kr. till 33 kr., dvs. med 10 %. Även här biträder utskottet förslaget.

Genom studieledighetslagen ges möjlighet till studier under arbetstid som betalas med timstudiestöd. Detta stöd skall då jämföras med den aktuella

Nr 112

Torsdagen den
27 mars 1980

Studiestöd m. m.

timförtjänsten, som i ett stort antal fall är betydligt lägre. Det lönar sig alltså rent ekonomiskt för många anställda att delta i någon studiecirkel i jämförelse med att utöva sitt ordinarie arbete.

Det råder inget tvivel om att detta har medfört en betydande frånvaro från arbetet med konsekvenser för produktionen i många företag. Många väljer alltså hellre att studera och därvid erhålla en högre timförtjänst än att delta i sitt arbete.

Det finns verkligen ingen anledning att förmena de anställda rätten och möjligheterna att utbilda sig. Men detta bör kunna ske i sådana former att det inte får kraftigt negativa konsekvenser på arbetsplatserna.

Det finns exempel på att större delen av arbetsstyrkan i ett företag har begärt ledighet för studier, varigenom företagets produktion närmast helt stoppats, vilket inneburit ett produktionsbortfall med mycket stora belopp. Det finns också exempel på att studierna gällt områden som inte förefaller vara de mest angelägna för studier på arbetstid. Det finns alltså anledning att se över hela det här systemet, även om socialförsäkringsutskottets ledamöter inte anser sig ha förmärkt något missbruk.

Vi befinner oss nu mitt uppe i en avtalsrörelse. Senast i dag har vi ju på ett påtagligt sätt blivit påminda om den krassa verkligheten, att det inte finns några utrymmen för kraftiga lönehöjningar – allra minst i tvåsiffriga procenttal. Att då Sveriges riksdag skall gå före med att kraftigt höja timstudiestödet, som av många direkt jämförs och jämföras med timförtjänsten, anser jag vara allvarligt.

Det finns således, herr talman, flera skäl att säga nej till den höjning av timstudiestödet som här föreslås. Därför yrkar jag bifall till motion 1639, vilket innebär att timstudiestödet skall utgå med oförändrat belopp, 30 kr., även under nästa budgetår.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1, 24, 25 och 30–32

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 1 av Sven Aspling m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ralf Lindström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkande 12 mom. 1, 24, 25 och 30–32 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 1 av Sven Aspling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ralf Lindström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 2 av Sven Aspling m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ralf Lindström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkande 12 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 2 av Sven Aspling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ralf Lindström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 161
Nej – 157

Mom. 4-9

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 10

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1186 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Raul Blücher begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkande 12 mom. 10 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleds av bifall till motion 1186 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Raul Blücher begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 301
Nej – 17

Nr 112

Torsdagen den
27 mars 1980

Studivestöd m. m.

Mom. 11

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservation 3 av Sven Aspling m. fl. samt 3:o) utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1186 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Ralf Lindström begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Raul Blücher begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkande 12 mom. 11 antar reservation 3 av Sven Aspling m. fl. röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1186 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Raul Blücher begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 145
Nej - 17
Avstår - 155

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkande 12 mom. 11 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 3 av Sven Aspling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ralf Lindström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 161
Nej - 157

Mom. 12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1186 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen

nen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Raul Blücher begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkande 12 mom. 12 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1186 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Raul Blücher begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 300
Nej – 18

Mom. 13–16

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 17

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 5 av Sven Aspling m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ralf Lindström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkande 12 mom. 17 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 5 av Sven Aspling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ralf Lindström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 172
Nej – 146

Mom. 18

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservation 6 av Sven Aspling m. fl. samt 3:o) utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1186 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Ralf Lindström begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för

Nr 112

Torsdagen den
27 mars 1980

Studiestöd m. m.

sig. Sedan Raul Blücher begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkande 12 mom. 18 antar reservation 6 av Sven Aspling m. fl. röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1186 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Raul Blücher begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 144
Nej - 17
Avstår - 156

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkande 12 mom. 18 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 6 av Sven Aspling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ralf Lindström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 161
Nej - 157

Mom. 19

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1186 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Raul Blücher begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkande 12 mom. 19 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 1186 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Raul Blücher begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 301
Nej - 17

Mom. 20

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1186 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Raul Blücher begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkande 12 mom. 20 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1186 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Raul Blücher begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 301
Nej - 17

Mom. 21 och 22

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 23

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1186 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Raul Blücher begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkande 12 mom. 23 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 1186 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Raul Blücher begärde

Nr 112

Torsdagen den
27 mars 1980

Studiestöd m. m.

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 301

Nej - 17

Mom. 26 och 27

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1639 av Hans Nyhage m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 28

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 29

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 8 av Sven Aspling m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ralf Lindström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkande 12 mom. 29 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 8 av Sven Aspling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ralf Lindström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 161

Nej - 157

Mom. 33-35

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 9 av Sven Aspling m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ralf Lindström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkande 12 mom. 33-35 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 9 av Sven Aspling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ralf Lindström begärde

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 161
Nej - 157

Nr 112

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Anslag till allmän
försäkring*

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 4 Anslag till allmän försäkring

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1979/80:13 med anledning av propositionen 1979/80:100 i vad avser vissa anslag för budgetåret 1980/81 till allmän försäkring, jämte motioner.

ANDRE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkt 2 (Försäkringsrätter)

Regeringen hade i proposition 1979/80:100 bil. 8 (socialdepartementet) under punkt B 2 (s. 47-49) föreslagit riksdagen att till Försäkringsrätter för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 28 363 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motion 1979/80:161 av Anna-Greta Skantz m. fl. (s), vari hemställdes att riksdagen beslutade att hos regeringen begära att en ny försäkringsrätt inrättades i Malmö.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. beträffande inrättande av en försäkringsrätt i Malmö avslå motion 1979/80:161.

2. med bifall till regeringens under punkt B 2 framlagda förslag till Försäkringsrätter för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 28 363 000 kr.

Reservation hade avgivits *beträffande inrättande av en försäkringsrätt i Malmö* av Sven Aspling, Helge Karlsson, Doris Håvik, Börje Nilsson, Lars-Åke Larsson, Martin Segerstedt och Ulla Johansson (alla s) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen skulle med bifall till motion 1979/80:161 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanternas anförde.

Torsdagen den
27 mars 1980

Punkt 5 (Folkpensioner)

Regeringen hade under punkten B 5 (s. 53–56) föreslagit riksdagen att till Folkpensioner för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 29 980 000 000 kr.

*Anslag till allmän
försäkring*

I detta sammanhang hade behandlats motionerna
1979/80:160 av Bengt Kindbom och Tage Sundkvist (båda c).

1979/80:420 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen beslutade att med verkan från den 1 juli 1980 anta

1. dels av motionärerna framlagt förslag till ändring i 6 kap. 2 § lagen om allmän försäkring, innebärande att ålderspensionen för ensam pensionär skulle höjas till 99 % av basbeloppet och för gift pensionär till 84,5 % av basbeloppet eller tillhopa 169 % för makar,

2. dels av motionärerna framlagt förslag till ändring i 1 kap. 6 § lagen om allmän försäkring, innebärande att reglerna för inflationskyddet förändrades så att basbeloppet ändrades redan när jämförelsetalet stigit eller gatt ner med två procent efter närmast föregående ändring av beloppet,

1979/80:624 av Lennart Brunander (c).

1979/80:631 av Maj Pehrsson m. fl. (c).

1979/80:835 av Åke Polstam (c) och

1979/80:1183 av förste vice talmannen Ingegerd Troedsson m. fl. (m).

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. beträffande höjning av folkpensionens grundbelopp och värdesäkring av pensionsförmåner avslå motion 1979/80:420,

2. beträffande pensionstillskott vid undantagande från ATP avslå motionerna 1979/80:631 och 1979/80:1183 yrkande 1,

3. beträffande pensionstillskott till änkepension avslå motionerna 1979/80:160, 1979/80:835 och 1979/80:1183 yrkande 2,

4. beträffande utbetalning av pension avslå motion 1979/80:624.

5. med bifall till regeringens under punkt B 5 framlagda förslag till Folkpensioner för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 29 980 000 000 kr.

Vid denna punkt hade avgivits ett särskilt yttrande *beträffande pensions-
tillskott vid undantagande från ATP* av Nils Carlshamre (m), Maj Pehrsson (c), Allan Åkerlind (m), Gullan Lindblad (m), Elis Andersson (c), Siri Häggmark (m) och Arne Andersson i Falun (c).

BÖRJE NILSSON (s):

Herr talman! När vi nu behandlar besvärorganisationen inom socialförsäkringssystemet kan vi konstatera att läget är ytterst allvarligt vid landets besvärinstanser. Enligt de uppgifter som vi erhållit i utskottet uppgick ärendebalansen för försäkringsrätterna vid 1979 års utgång till 16 629 mål, medan under året har avverkats 7 600 mål. Detta innebär att de försäkrade får vänta två år på förmåner som utgör deras enda inkomst. Försäkringskassan måste också handlägga och fatta beslut om vissa ärenden utan ledning av rättspraxis. I synnerhet för bedömningen av ärenden om ersättning från den nya arbetsskadeförsäkringen är detta allvarligt. Från allmän rättssynpunkt kan detta förhållande inte accepteras.

Med anledning av den katastrofala situation som råder inom besvärorganisationen har socialdemokraterna i utskottet i en reservation som bygger på motion 161 föreslagit inrättande av en försäkringsrätt i Malmö. Vi finner mycket starka skäl tala för en fjärde försäkringsrätt, omfattande södra Sverige och placerad i Malmö. Detta var också utredningen inne på då man för några år sedan skapade den nuvarande organisationen. Enbart befolkningen i Skåne och Blekinge, ca 1,2 miljoner människor, utgör tillräckligt underlag för en försäkringsrätt.

De borgerliga ledamöterna i utskottet har gått emot vårt förslag, vilket är underligt med hänsyn till den allvarliga situation som råder vid försäkringsrätterna. Majoritetens ställningstagande är inte logiskt med hänsyn till det man säger i betänkandet: "Särskilt för försäkringsrätten för Södra Sverige har prognoserna för måltillströmning och målavverkning slagit fel." En logisk slutsats av detta uttalande bör vara att man bifaller förslaget om inrättande av en fjärde försäkringsrätt.

Utskottets majoritet är nöjd med den förstärkning som statsrådet föreslår, men det räcker inte för att uppnå balans – det måste man vara medveten om. Utskottets majoritet vill enligt betänkandet ha större erfarenhet av hur försäkringsrätterna fungerar efter det att igångsättningsssvårigheterna övervunnits. Med anledning av det uttalandet vill jag säga att man redan nu har ett bra grepp över hur försäkringsrätterna fungerar. De fungerar dåligt med otillräckliga resurser. Det sker en stor eftersläpning av ärenden. Det är alltså olyckligt att vänta ytterligare. Redan i dag finns det mycket starka skäl för inrättande av en besvär rätt i Malmö.

För enskilda människor är detta en mycket viktig fråga. I dag tvingas de försäkrade vänta flera år på förmåner som utgör deras enda inkomst. Ur rättssynpunkt kan eftersläpningen inom besvärorganisationerna inte accepteras.

Med denna motivering vill jag yrka bifall till socialdemokraternas reservation.

KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Jag vill ta upp en annan del i betänkandet. Under en ganska lång tid har pensionärernas s. k. välfärd varit föremål för en ingående debatt, vilket framgått inte minst av massmedia. Bl. a. har pensionärernas liv

Torsdagen den
27 mars 1980

*Anslag till allmän
försäkring*

beskrivits som en enda lång lyxtillvaro.

Också i samband med presentationen av budgetpropositionen framhölls att pensionärer och barnfamiljer var de enda som kunde räkna med en höjd levnadsstandard, detta genom att pensionärerna som grupp tillförsäkrats en fortgående standardhöjning utöver vad som följer av att de nya pensionärerna har full ATP medan de som dör bara haft folkpension.

Detta är ingen riktig beskrivning av pensionärernas ekonomiska situation. Fortfarande har en stor andel även av de nya pensionärerna låg ATP. Enligt budgetpropositionen beräknas för år 1980 att 958 000 eller 55 % av det totala antalet folkpensionärer är berättigade till pensionstillskott, just på grund av att de har låg eller ingen ATP.

Pensionstillskotten är alltså en nödvändighet och kommer att behövas i någon form även efter den 1 juli 1981, då den nu gällande beräkningen går ut. Detta visar tydligt de framräknade siffrorna på det stora antal som fortfarande har behov av tillskott till ålderspensionen.

Även om det nu finns 15 år att beräkna ATP-poäng på, ger beräkningsgrunden för det stora flertalet löntagare som går i pension en begränsad ATP-inkomst. Ålderspensionen plus helt pensionstillskott utgår fr. o. m. den 1 februari 1981 för ensamstående pensionär med 19 008 kr. per år eller 1 584 kr. per månad. För ett pensionärspar blir den totala summan 2 748 kr. i månaden.

Det kan inte vara särskilt svårt att räkna ut vilken lyxtillvaro som de lever under, även om de till detta har ett kommunalt bostadsbidrag. Vad som nu ifrågasätts från olika håll är att när den aktiva generationen inte kan garanteras en oförändrad standard, bör inte heller pensionärerna lämnas utanför den samhällsekonomiska debatten. Man angriper den form av indexreglering som tillämpas genom att pensionerna kopplas till gällande basbelopp. Basbeloppet, vars storlek påverkas av förändringar i konsumentprisindex, har genom de kraftigt höjda priserna sedan den 1 januari i år stigit, vilket i sin tur påverkat pensionsbeloppet.

Nu vädras uppfattningar som går ut på att pensionärerna gynnas, att de inte drabbas av ökade oljekostnader, vilket gör att löntagarna får bära en större del av kostnaden med reallönesänkningar som följd. Vidare hävdas att pensionärerna gynnas av att de automatiskt kompenseras även för indirekta skattechöjningar, senast på alkohol, bensin, el etc.

Jag är inte övertygad om att pensionärerna helt kommer undan dessa prishöjningar. Däremot är jag övertygad om att pensionärerna skulle avstå från en orättfärdig kompensation om de i stället fick full kompensation för vad som måste inräknas i livsnödvändig konsumtion.

Herr talman! Personligen har jag alltid förvånats över att snus och brännvin klassats som livsmedel, men det är en liten parentes.

Pris- och kartellnämndens uppgifter visar att den allmänna prisnivån – den som påverkat basbeloppet – under årets två första månader höjts med 4 %. Som jämförelse kan nämnas att prisnivån för dagligvarorna under samma tid höjts med 4,5 %, för livsmedel med 5 % och för de subventionerade baslivsmedlen med 8,2 %. De sistnämnda har alltså höjts med mer än

dubbelt jämfört med konsumentprisindexhöjningen.

Ingen är numera omedveten om att höjda priser på mat och hyror är de prishöjningar som hårdast drabbar grupper i samhället med låga inkomster som tvingas använda en större andel av sina sammanlagda inkomster för dessa inköp. En stor del av pensionärerna tillhör fortfarande låginkomststapparna, även efter årets pensionshöjning. Pensionärsutredningen visade klart att pensionärer använder nästan 27 % av sina inkomster till matinköp, medan samtliga hushåll i genomsnitt använder 23 %. Några större förändringar i dessa relationer har säkerligen inte skett sedan undersökningen genomfördes.

Vi har i vår motion 420 tagit upp två frågor: dels en absolut och relativ standardhöjning genom höjning av grundbeloppet för folkpensionerna, dels den s. k. indexregleringen som skall värdesäkra pensionen vid prishöjningar.

Den första frågan gäller förslag om höjning av grundpensionen. Hur skall annars pensionärerna komma upp i en standard som är jämförbar med standarden för andra grupper i samhället? Den hittillsvarande utvecklingen har fjärrmat pensionärerna från den målsättning alla partier var överens om när beslutet fattades, att pensionen skulle motsvara 60 % av den genomsnittliga industriarbetarlönen.

Nästa fråga gäller spärregeln för kompensation för prisutvecklingen. Enligt de regler som nu tillämpas höjs inte pensionerna förrän priserna stigit med 3 % och först efter två månader. Pensionärernas riksorganisation PRO har sedan länge krävt att pensionshöjningen skall träda i kraft vid en prisstegring på 2 % och att den skall utgå retroaktivt från den tidpunkt då denna prishöjning noterats. Vpk stöder PRO:s krav. Den eftersläpning nuvarande system medför urholkar pensionens reella värde och leder till en sänkt levnadsstandard för de 950 000 pensionärer som fortfarande är i behov av pensionstillskott och tillhör den låginkomstgrupp för vilken det inte finns utrymme för en standardsänkning.

Utskottet hänvisar till "att pensionärerna till följd av pensionernas anknytning till basbeloppet bättre än många andra grupper under senare tid tillförsäkrats en oförändrad standard". Vänsterpartiet kommunisterna anser inte denna jämförelse vara en godtagbar motivering för ett avslag på motionen. Vi menar att det är det ekonomiska utgångsläget för pensionärerna som borde vara avgörande vid beslutsfattandet. Och då kan vi konstatera att pensionärer i dag lever på en standard som genomsnittligt är lägre än för övriga medborgare. Vårt förslag innebär bara ett steg på väg till den beslutade målsättningen. Frågan är nu vilka partier som står kvar vid den målsättningen.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till yrkandena i vpk-motionen 420.

I samma betänkande behandlas ytterligare en vpk-motion om höjning av viss bostadskostnadsgräns. Här har riksdagen redan vid behandlingen av civilutskottets betänkande nr 16 avslagit vpk:s yrkande om en höjning av bostadskostnadsgränsen. Därmed faller motiveringen för yrkandet i motion

Nr 112

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Anslag till allmän
försäkring*

1187. Vi får väl avvakta och se om regeringen är beredd att införa hyresstopp. Annars blir det naturligtvis anledning att återkomma till denna fråga.

ARNE ANDERSSON i Falun (c):

Herr talman! I socialförsäkringsutskottets betänkande 1979/80:13 behandlas vissa anslag till allmän försäkring för budgetåret 1980/81. Det har i stort sett rätt enighet i utskottet på de flesta punkterna, men jag vill här ta upp två frågor där vi haft olika meningar.

En har berörts av Börje Nilsson, och den gäller försäkringsrätternas verksamhet. Där har regeringen i budgetpropositionen föreslagit förstärkningar i samtliga tre försäkringsrätter för att komma till rätta med de ärendebalanser som finns. Det föreligger en socialdemokratisk reservation där reservanterna yrkar bifall till en motion av Anna-Greta Skantz, som föreslagit en ny försäkringsrätt i Malmö. Jag vill inledningsvis konstatera att det är klart otillfredsställande att vi vid årets slut 1979 hade över 16 000 mål i försäkringsrätterna som inte avgjorts. I det konstaterandet är utskottet enigt. Men när vi kommer till frågan hur vi skall komma till rätta med balanserna tycks vi ha olika uppfattningar.

Först bör kanske konstateras att den besvärsorganisation vi nu har för de allmänna försäkringskassorna påbörjade sin verksamhet den 1 januari 1979. Den har alltså, med hänsyn till den organisation det är fråga om och som är betydande, varit verksam under en kort tid. Enligt uppgifter som inhämtats har det också funnits vissa problem av inkörningskaraktär. Det har bl. a. uppgivits att det förelegat svårigheter att rekrytera befattningshavare med erfarenhet av detta slags verksamhet. Det är också förstaeligt om man på denna korta tid inte hunnit finna formerna för verksamheten helt och fullt.

Vad vi alltså i dag har att ta ställning till är vad som är den riktigaste åtgärden för att komma till rätta med ärendebalanserna så att förhållandena inte går ut över de enskilda försäkringstagarna.

Regeringen har valt att i budgetpropositionen föreslå förstärkningar vid samtliga tre försäkringsrätter, fördelade enligt följande. Medel föreslås för tre domare, två föredragande och två biträden vardera i rätterna i norra och mellersta Sverige. Försäkringsrätten i södra Sverige föreslås få en fjärde avdelning med fem domare, två föredragande och två biträden. Man har alltså i budgetpropositionen valt att föreslå förstärkningar vid samtliga rätter. Detta anser utskottsmajoriteten vara det bästa förslaget för att komma till rätta med ärendebalanserna.

Ett bifall till reservationen skulle, enligt vad jag kan framläsa, betyda att den resursförstärkning vid samtliga rätter som föreslagits nu skulle koncentreras till en helt ny rätt, medan övriga rätter inte skulle få någon förstärkning alls. När man vet att en verksamhet av detta slag har problem vid starten har jag svårt att tro att detta skulle vara ett effektivt sätt att på kort sikt komma till rätta med de ärendebalanser som finns i försäkringsrätterna.

Ett säkert sätt att fördröja avarbetningen av ärendebalanserna vid våra försäkringsrätter är därför att rösta på den socialdemokratiska reservatio-

nen. Att organisera en ny försäkringsrätt kommer att ta tid. Man behöver rekrytera personal, anskaffa lämpliga lokaler och bygga upp en helt ny organisation. Detta kan inte ske på den tid som återstår till den 1 juli. Ett bifall till utskottsmajoritetens förslag innebär däremot att så fort kammaren tagit beslutet kan de nya tjänsterna annonseras. Och enligt uppgifter som lämnats under hand är man från regeringens sida beredd till en skyndsam handläggning så att de praktiska möjligheterna finns att tillsätta tjänsterna den 1 juli 1980.

Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan under p. 2 mom. 1.

En annan fråga i samma betänkande som jag vill ta upp är, herr talman, situationen för de pensionärer som begärt undantagande från ATP och därigenom utestängts från möjligheterna att erhålla pensionstillskott.

Centerpartister och moderater har nu, liksom tidigare, i motioner föreslagit att även de som på sin tid begärde undantagande från ATP skall få rätt till pensionstillskott, något som övriga partier sagt nej till.

Det förtjänar påpekas att införandet av pensionstillskott var en åtgärd för att ge dem som inte hade någon ATP eller en låg ATP en bättre ekonomisk standard. När de personer som jag här syftar på begärde undantagande från ATP fanns det inga pensionstillskott, och jag finner det helt orimligt att de under hela sin tid som pensionärer skall tvingas leva på en mycket lägre ekonomisk standard än övriga i samhället.

Till detta skall läggas att de som begärt undantagande från ATP under många år också betalat en högre folkpensionsavgift än de som varit anslutna till ATP-systemet på grund av att avgiften till ATP varit avdragsgill vid taxeringen. Detta har inneburit att de pensionärer jag här talar om under sina aktiva år betalat såväl större avgift till folkpensioneringen som en högre stats- och kommunalskatt än de som varit anslutna till ATP.

Man bör också ha klart för sig att den grupp jag här avser är en liten grupp och att den naturligtvis kommer att minska, eftersom det rör sig om äldre människor.

Det är förvånande att de politiska partierna inte kunnat enas om att denna grupp pensionärer, som har den lägsta ekonomiska standarden av alla i samhället, skall slippa drabbas av den orättvisa som det innebär att inte kunna erhålla pensionstillskott – och som de inte hade vetskap om då de begärde undantagande från ATP.

Här kan man konstatera att den solidaritet med de sämst ställda i samhället som man så ofta talar om inte existerar i den praktiska verkligheten – i alla fall tycks den inte omfatta den grupp vi här talar om. Det är alltså, herr talman, fråga om fagert tal utan reell innebörd.

Jag har, herr talman, här inget yrkande, men har ändå velat understryka de synpunkter som redovisats i det särskilda yttrande av socialförsäkringsutskottets ledamöter från centerpartiet och moderata samlingspartiet som återfinns under p. 5 mom. 2 och 3.

Torsdagen den
27 mars 1980

*Anslag till allmän
försäkring*

BÖRJE NILSSON (s) replik:

Herr talman! Arne Andersson i Falun är väl medveten om den allvarliga situation som råder med den stora eftersläpningen av ärenden. Som han själv sade är balansen vid årsskiftet 16 629 ärenden. Vi skall då veta att det avgörs 7 600 ärenden per år. Detta beskriver sålunda en ytterst besvärlig situation.

Detta leder också till att enskilda människor måste sitta emellan. De får vänta flera år på förmåner som de är beroende av för sin existens.

Arne Andersson hänvisade till den förstärkning som sker i budgetpropositionen. Men vi vet att den inte är tillräcklig för att lösa detta problem.

Arne Andersson sade också att det fortfarande finns inkörningsproblem, men det är inte riktigt. Försäkringsrätterna har ju fungerat under flera år och är nu inkörda.

Jag ställer mig frågan hur Arne Andersson skulle reagera om han själv skulle överklaga ett försäkringsärende och få vänta i två år på att få ärendet avgjort. Jag tror att han inte skulle acceptera en sådan ordning. Jag är alltså förvånad över att den borgerliga majoriteten går emot socialdemokraternas krav, särskilt som detta drabbar enskilda människor mycket hårt.

ARNE ANDERSSON i Falun (c) replik:

Herr talman! Börje Nilsson har fel när han säger att försäkringsrätterna har varit verksamma under flera år. Denna verksamhet påbörjades i januari år 1979, och de har alltså varit verksamma under ett år.

Jag sade också i mitt inledningsanförande att man har haft svårigheter bl. a. att rekrytera domare till försäkringsrätterna. Jag delar Börje Nilssons uppfattning att det är olyckligt att människor får vänta på sådana här beslut som det nu är fråga om. Jag är inte helt okunnig om dessa frågor heller, eftersom jag är ordförande i en pensionsdelegation här i landet.

Jag tror alltså att vi har precis samma målsättning när det gäller det angelägna i att människor får besked om vilka eventuella förmåner de kan få. Det är bara det att vi har olika uppfattningar om hur vi skall gå till väga för att komma till rätta med problemen. Men det blir inte några fler mål avgjorda för att vi lägger de här resurserna, som vi skulle få med en förstärkning av budgetpropositionen, på ett ställe i Malmö. Jag tror nämligen – och det gör utskottsmajoriteten också – att den bästa förstärkningen sker när vi kan fördela dessa resurser på de tre befintliga försäkringsrätterna i hela landet.

BÖRJE NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag menar att försäkringsrätterna är inkörda och att man nu har rutin i handläggningen. Men man har alltså inte tillräckliga resurser, och det är därför man har problem. Vi menar att det riktiga är att inrätta en helt ny försäkringsrätt i Malmö. Med den målsättning som Arne Andersson här deklarerade, borde han också kunna ansluta sig till ett sådant förslag.

På förslag av andre vice talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

Nr 112

Torsdagen den
27 mars 1980

---

§ 5 Kammaren åtskildes kl. 23.41.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert